

Natur & miljø

Norges Naturvernforbund • 3/1997 • KR 39

Hest er best!

- Skånsom
- Lønnsom
- Eksosfri

Badsturøkt elghjerte • Hvorfor blomstrer allergien? • Naturvernforbundets landsm

Kjøp og kast

Lyspærer varer lenger enn komfyrer. Vel å merke hvis det dreier seg om produksjonsfeil – på lyspæren.

Gode ideer symboliseres ofte med en lyspære. Hva har egentlig lyspæreprodusentene lært av det? Lite. Veldig lite.

I naturen er det feilene som skaper utvikling. Det kan være en liten fargeflekk på en plante, en raritet på finnen hos en fisk. Små detaljer som ikke er «riktige» ut fra hvordan arten skal se ut, men som kan vise seg som en fordel for det ene individet slik at det vinner fram i kampen for tilværelsen. Sånn setter naturen sine lyse ideer ut i livet. Slik er det ikke hos lyspæreprodusenten Osram hvis vi forstår avisen Sandefjords Blad rett.

Lyspæren var en av Edisons gode ideer. I dag har vi noe å lære av «feilkonstruerte pærer»

Avisen kunne nylig fortelle om en mann som hadde en lyspære fra 1955. Pæren hadde glødet uavbrutt i stallingen hos Elmer Kristiansen i 42 år.

Informasjonssjef Einar Falk i Osram forklarer fenomenet med at det dreier seg om en produksjonsfeil. En lyspære skal normalt ikke vare lenger enn 2500 timer, sier han.

Samtidig ønsker han pæreeieren hjertelig velkommen til Osram i Drammen for å se hvordan en lyspære produseres i dag. Det kan det jo vanskelig være noe særlig å lære av. Kanskje Falk heller burde se litt på hvordan man produserte lyspærer i 1955?

kan fortelle at et gjennomsnitts-strykejern blir ti år gammelt. En støvsuger runder gjerne de tretti før den ånder ut. Eldstemann er komfyren som blir 21 år i Norge. Det spørs om ikke antikvitetsbegrepet blir noe utvidet i årene som kommer.

Tryggere på veiene

Stadig blir vi gjort oppmerksomme på farene ved å ferdes i trafikken. Det er greit nok for syklistene. De har jo hjelm, refleksvest og doble brems

De gamle komfyrer er eldst

Vi kaster som aldri før. Eksempelvis kjøpte vi skotøy for 2,4 milliarder kroner i 1994, mens vi bare reparerte slike varer for 53 millioner, ifølge Forbrukerrapporten. Det beror neppe på at

skotøyet er av så god kvalitet at det ikke trenger repareres. Ei heller at skomakerne har forlatt lesten sin. Nei, vi kaster det på dynga. Ikke bare skotøy. Vi kaster også 100 000 sofaer i året. Hundre tusen sofaer!

I tillegg kaster vi stadig mer elektronikk. Forbrukerrapporten

Overlevelseskniv
Lommekniven for bilister og friluftsmennesker. Her er saks, skrutrekkere, flaskeåpner, forstørrelsesglass mm. Totalt 17 forskjellige deler! Før kr 79,-. Best nr. 05 51 88-47 **kr 59,-**

foran og bak. Bilistene, derimot, har vunnet få seire etter airbagens inntreden for noen år siden.

Dette misforholdet er nå heldigvis rettet opp takket være postordrekatalogen til Arngren. Postordrekatalogen til Arngren kan nemlig tilby «overlevelseskniv for bilister». For kroner 59,- kan du endelig oveleve som bilist. Det må det da være verdt?

10 NYHETER

42 år gammel lyspære

Har stått i siden låven ble bygget i 1955

Utrolig, men sant. I stallingen hos Elmer Kristiansen finner du en lyspære som har lyst i 42 år.

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

Innhold

Grønnere kokker – mindre søl	8
Hva har mat med Lokal Agenda 21 å gjøre?	
Trekker i riktig retning	16
Arbeidshesten er på vei tilbake i landbruket	
Natur til glede og undring	20
Har du hørt stillheten en vårkveld i skogen?	
I Kameraøyet: Grønt	24
– Det grønne er godt for øynene, sa Den Gamle And, i H.C. Andersens eventyr om den stygge andungen. Det grønne er også vakkert i kameraøyet.	
Velkommen til Ås!	32
Naturvernforbundets landsmøte er lagt til Ås i Akershus.	
Nå nyser Norge igjen	34
Hvorfor slår våren knock-out på flere og flere?	
Kronen over kneika?	37
Naturvernforbundet har lite penger og må brette ermene langt opp	

Faste spalter
Grønsj 2 • Nyheter 4 • Grønn pepper 6 • For 25 år siden 6
• Nytt fra Naturvernforbundet 9 • I kameraøyet 24 • Liv i laga 30
• På klingene 40 • Blekkulf 42 • Lesernes galleri 46

Forsidefoto: Samfoto

NATURVERN FORBUNDET

Utgever: Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo, Norge.
Besøksadresse: Nedregate 7
Tlf: 22 71 55 20. E-post: redn@sn.no Telefaks: 22 71 56 40
Bankgiro: 8200 01 44203 Postgiro: 0803 5 09 46 02

Redaktør: Jens Petter Toldnæs (konst.)
Fotoredaktør: Bård Loken
Journalister: Audun Garberg, Siri Lehne Nilsen, Andreas Tjernshaugen
Redaksjonen: Ragnhild Noer, Jon Bjartnes, Geir Kristian Lund, Knut Are Tvedt.

Annonser:
Naturvernforbundets Markedskontakt A/S
Tlf: 22 71 92 20
Design/lay-out: dEDBsign, Ketill Berger
Sats, repro og trykk: Aktietrykkeriet A/S
Natur & Miljø trykkes på 100 % resirkulert papir.

Abonnement institusjoner: kr. 340,-
Abonnement enkeltpersoner: kr. 225,-
Bestilles hos:
Naturvernforbundets medlemservice,
Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo.
Tlf: 22 71 55 20. Telefaks: 22 71 56 40.
■ Naturvernforbundet inntreffer ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & Miljø

Leder

Livskraftig 83-åring søker dobbeltrom

Naturvernforbundet har lite penger. Veldig lite penger. Helsemessig kan situasjonen betegnes som alvorlig. Den er likevel stabil og ikke livstruende.

Det er ikke noe sensasjonelt i at en organisasjon som Naturvernforbundet har dårlig råd. Det er langt mellom velstående miljøorganisasjoner. Det er også et spørsmål om en organisasjon med mye penger i banken egentlig driver den mest effektive formen for naturvern. Ressursene, også de økonomiske, må utnyttes mest mulig effektivt, dog uten at bæreevnen overskrides. Skjer det, tar det tid å bygge seg opp igjen.

Det tror vi likevel Naturvernforbundet klarer. Grunnen er at 83-åringen, som så mange andre på den alderen, har blitt vis med årene. Vis nok til å forstå at pengemangelen må taes alvorlig. Samtidig som enkelte ting er viktigere enn penger. God helse og lykke for eksempel. Lykken i en organisasjon kan måles i resultater av nedlagt arbeid. Her har Naturvernforbundet mye å vise til både lokalt og sentralt. Den utrolige innsatsen som frivillig legges ned i over hundre lokallag avspeiles i tykke bunker med presseklipp i sekretariatet. Det skjer noe hver eneste dag - ikke en veistump, et sprøytemiddel eller et gasskraftverk bør føle seg for trygg.

Medlemsutviklingen gir en pekepinn om organisasjonens helse. Naturvernforbundet har mistet noen få hundre medlemmer i 1997. Det er faktisk ikke så galt i en periode hvor grønne saker som regel ikke står øverst på dagsordenen. Her kommer du inn i bildet. Kanskje er du ikke det typiske foreningsmenneske som liker møter, stands og aksjoner. Likevel er du en viktig støttespiller ved at du har valgt å være medlem. Enda viktigere blir hvis du gjør følgende: Skaff et medlem til. For all del; du behøver ikke stå på gatehjørnet med vervelister og plakater. Kan du ikke bare spørre din beste venn om hun eller han kunne tenke seg å bli medlem? Det tar to minutter. Visst får du vervepremie, men det er ikke det vesentlige. Det viktige er at hvis alle verver et nytt medlem blir organisasjonen dobbelt så stor. Det tar to minutter...

Jens Petter Toldnæs

norsk fagpresse

Natur & Miljø er tilsluttet Fagpressens Redaktørplakat

Miljøgifter skaper mordere

Forbrytere har høyere innhold av miljøgifter i kroppen enn andre. Masse-mordere er i en særstilling.

Ledereren for institutt for biososial forskning i Washington, Alexander Schauss, mener det er en tydelig sammenheng mellom innholdet av miljøgifter og kriminalitet, skriver den svenske avisen Miljöaktuellt.

Schauss har nylig vært i Sverige og fortalt om hvordan tyve års analyser av kriminelle taler sitt tydelige språk. Gjennom håranalyser av 90 000 personer har Schauss konstatert at forbrytere har forhøyede manganverdier i kroppen og ubalanse av koppar, kadmium, bly og sink. Mønsteret er særlig tydelig hos masse-mordere.

James Oliver Huberty myrde 21 mennesker på en McDonald's-bar. Kadmiuminnholdet i kroppen hans var 30 ganger høyere enn normalt. Masse-morderen Charles Manson hadde det høyeste manganinnholdet. Schauss noensinne har målt.

Norske gifthus kartlegges

Betonghus fra sekstitallet «lekker» PCB. Nå vil SFR finne ut hvilke hus det dreier seg om og hva som må gjøres med dem. I fjor kom nyheten om at betonghus fra sekstitallet avgir miljøgiften PCB til luft og jord. Årsaken er at PCB ble brukt i fugemasse i mange hus i perioden 1958-72.

Nå vil Statens Forurensningstilsyn (SFR) kartlegge problemet i Norge. Bente Sleire i SFR sier at man vil kartlegge hvilke hus som lekker PCB og lage en veiledning på hvordan man kan finne slike hus rundt om i landet. Videre vil SFR skissere hva som bør gjøres med disse.

Naturvernforbundet lydiggst

Debatten om sivil ulydighet overrasker mange. Prester, politikere og byråkrater er for. Naturvernforbundet er mot. Hva mener en jusprofessor om sivil ulydighet?

Av JENS P. TOLDNÆS

Gnyet rundt gasskraftverkene har satt fart i debatten om sivil ulydighet i Norge. Ikke siden Alta-saken har dette temaet vært så tett og hissig debattert. Biskoper, bygdefolk, menigheter, byråkrater, stortingspolitikere – rekken over nye og tildels overraskende tilhengere av denne aksjonsformen er lang og voksende. Hva er egentlig sivil ulydighet og hvilken plass har slike aksjoner i en demokratisk rettsstat?

Må gå åpent fram

Eivind Smith, professor i offentlig rett ved Universitetet i Oslo definerer begrepet slik: – For det første ligger det jo i navnet at det er en aksjonsform som bryter med norsk lov. I tillegg må det være en ikke-voldelig aksjon. Aksjonistene må gå fram åpent, og skal heller ikke forsøke å unndra seg straff. Det ligger også i begrepet at

man skal ha forsøkt alle andre lovlige virkemidler. En sivil ulydighets-aksjon er en slags siste utvei, sier han.

– Hvilken plass har en slik aksjonsform i en demokratisk rettsstat som Norge?

– Det er der det har sin plass. I et rendyrket despoti blir jo begrepet meningsløst. Samtidig er utgangspunktet for en demokratisk rettsstat nettopp at loven ikke brytes – det må derfor mye til før aksjonsformen taes i bruk.

I dette legger Smith at det må gjøres i tjeneste for en sak som er så viktig for den enkelte at det overstiger den verdi det ligger i å følge loven.

Selv om sivil ulydighet er greit å tolke for juristen Smith – det er ulovlig – vil han likevel ikke si at man aldri skal gjøre det.

– Nei – det vil jeg ikke. Bare at man skal tenke godt om.

– Hva med stortingsrepresentanter, byråkrater og

Foto: Samfoto

prester – grupper som har vært spesielt diskutert og kritisert i det siste?

– En stortingsrepresentant er ikke noe annerledesmeneske. Hun eller han har tvert i mot et ansvar for å tenke seg ekstra godt om i slike saker. En byråkrat bør kanskje tenke seg om hvorvidt vedkommende bør være byråkrat etterpå.

Når det gjelder prester mener Smith de først og fremst bør være sin religions tjener, deretter lovens.

Er sivil ulydighet akseptabelt? Jusprofessor Eivind Smith sier ja i visse situasjoner, mens Naturvernforbundet ikke vil støtte ulovlige aksjoner.

Hva med professorer i offentlig rett?

– Jeg kan lett tenke meg saker hvor jeg selv ikke er villig til å la flertallet få det siste ordet, sier Smith.

Ikke sak på Ås

Om sivil ulydighet diskuteres aldri så mye, ligger det likevel ikke an til å bli en sak for Naturvernforbundet under

organisasjonens landsmøte på Ås de første dagene i juni. Naturvernforbundet støtter seg på tidligere vedtak hvor organisasjonen har valgt å ikke stille seg bak ulovlige aksjoner.

– Jeg er enig at det kan virke paradoksalt når «alle andre er for» sier leder Heidi Sørensen. Hun er selv bøtelagt for sivil ulydighet og har heller aldri har lagt skjul på at hun er

personlig tilhenger av slike aksjoner.

– Kampen mot gasskraftverk er en spesiell sak fordi vi skyver problemene til de grader over på neste generasjon. Vi går derfor ut med bred støtte til alle som kjemper mot gasskraftverk, og har valgt å stille medlemmene våre fritt uten selv å gå inn for denne aksjonsformen, sier hun. □

Solopeden på veien

Solopeden er sannsynligvis den eneste mopeden som kutter CO₂-utslippene. 15. juni kan du se den i Oslo.

Solbil, solgrill, solkajak og solpopcornpopper blir også demonstrert denne dagen. I likhet med soldrevne kjøleskap og varmekabler. Da skal nemlig den internasjonale SunDay markeres på Rådhusplassen i Oslo.

– Det blir masse-mønstring med utstilling og demonstrasjon av solprodukter, forteller Erlend Broli i Naturvernforbundet. Forbundet står bak SunDay-markeringen sammen med Oslo Energi Enøk, Solenergiforeningen og Solis (Solenergi i skolen).

I forkant av den store soldagen har flere tusen barn og unge lært om solenergi på skolen. Naturvernforbundet har vært med på å lage et undervisningsopplegg om temaet, og mange skoleklasser har deltatt.

– Vi har lagt vekt på hva sola har betydd for folk opp gjennom tidene, hvordan solenergi utnyttes i dag og hvilke muligheter vi har framover, sier Broli. Han understreker at det ikke er luftslopp som presenteres, men høyst realistiske alternativer til ikke-fornybar energi.

Alle elevene som har deltatt i undervisningsopplegget er invitert til å være med i konkurransen «Deilig er solen».

– Vi har fått mange bidrag til konkurransen. Skuespill, musikk, rapporter og tekniske anretninger – alt med sola i sentrum. Resultatet viser vi fram på arrangementet i juni, sier Broli. □

En tanke på perrongen

Når det gjelder anvendelighet, er prinsippet en meget god utfordrer til poteten. Kanskje er det grunnen til at noen er villige til å ofre livet sitt for prinsipper. Enskjønt - det er jo også mange som løper fra dem ved første og beste anledning. Noen sluker tilogmed kameler mens de løper, hvilket må sies å være stor idrett. Prinsippene kan altså være verdt veldig mye eller veldig lite, om ikke i seg selv, så for den enkelte som skal forholde seg til dem. Og til prinsipper kan en forholde seg på minst like mange måter som det finnes anvendelsesmuligheter.

Noen rir prinsipper som om det ikke skulle finnes andre fremkomstmidler for forstanden, mens andre lar prinsippene sulte ihjel på stallen.

Prinsipper er imidlertid mest brukt i grunnmurer. Spesielt systembyggerne setter pris på slike fundamenter, og opp spretter de forskjelligste byggverk. I den ene enden av gata ligger fundamentalistenes bunnsolide og garantert fluktsikre fengsel - her skal ingen få lov til å stikke seg ut. Nederst i bakken, og litt lengre fra himmelen, har den lille grisen rasket sammen noen strå til et krypinn. Alle uten den likeglade grisen ser at ulven vil blåse det overende i først forsøk

På strekningen mellom det helt ugjennomtrengelige og

det helt luftige, finner vi rekka av teologi- og ideologibygger. Alle med mer eller mindre omhyggelig utvalgte prinsipper i bønn. Ikke en gang det norske hus kan sveve i luften (... eller?). Noen av disse byggverk har vært bolig for slekter gjennom tusen ledd, mens andre ikke er ment å gi annet en natts husly til omstreifere. Og det virker greit nok. For er det ikke slik at det finnes to slekter på jorden: Den ene har ikke flyttet på seg siden forfar og formor en gang slo staven i marken og sa: Her er vi og her bor vi. Og så bygde de for evigheten. Den andre slekten kjenner ingen annen stav enn vandringsstaven, bor gjerne i telt og er alltid underveis til neste kilde - ny trøst, ny innsikt, ny uro og ny tur. En campinghytte til dem er nesten i meste laget.

Men som regel handler bygging og bygg om sementering og fastnagling. Huset skal stå for en støyt, og dermed slår vi ting fast inntil det ugjendrivelige. Og om slikt som skal stå fast og vare lenge for mange, blir det gjerne intens kamp. Vi slåss om arkitektur, rommenes antall og form, funksjon, stil og fasade.

Men er det nødvendig med slike byggverk? Går det ikke an å ha prinsipper uten at vi på liv og død skal bygge ett eller annet på dem? Med andre ord: Kan prinsipper være grunnlag for noe annet enn konstruksjoner? Ja, det kan de da. Grunnsetningene kan for eksempel anlegges som en plattform, og da tenker vi som naturvernere selvsagt ikke første og fremst på en oljeplattform, men heller på en slik vi finner på jernbanestasjonen. Altså en perrong!

Et sted for ankomst og avreise. Et fundament du tar et steg opp fra, for å komme deg ut i verden. Et utgangspunkt for bevegelse, dynamikk og variert opplevelse. Det første hjemmelige du får under føttene når du returnerer med bagasjen full av inntrykk og ny erfaring.

ARILD ÅDNEM

Europeiske miljøorganisasjoner:

– Jagland provoserer!

Miljøorganisasjoner fra 25 europeiske land ber Jagland stoppe gasskraftverkene.

Av ANDREAS TJERNSHAUGEN

– Vi oppfordrer Norge til å legge vekk planene om gasskraftverk, heter det i en uttalelse fra årsmøtet til Friends of the Earth Europe (FOEE).

Miljøorganisasjoner fra 25 europeiske land mener gasskraftverk i Norge vil øke de nordiske CO₂-utslippene, og at Norges oppførsel sinker de internasjonale klimaforhandlingene.

– Med beslutningen om å bygge gasskraftverk gjør Norge det motsatte av å feie for egen dør!

Tidspunktet foran Kyoto-møtet er sjeldent dårlig valgt. Det er en provokasjon mot

alle som tar klima-trusselen på alvor, og et sterkt signal om at den norske regjeringen ikke gjør det, sier Charles Berkow, leder for FOEE.

Den norske regjeringen har lenge hevdet at internasjonale hensyn taler for gasskraftverk i Norge. Olje- og energiminister Ranveig Frøiland har kritisert gasskraftmotstanderne i Kirken for å ikke se at «Guds skaperverk strekker seg lenger utover enn til Norges grenser» (VG 27. april). Nå får hun svar fra miljøvernere utenfor landets grenser: Som et av verdens rikeste land, med svært høye utslipp per innbygger, må Norge ta sin del av ansvaret, heter det i begrunnelsen for Friends of the Earth sin protest mot norske gasskraftverk. Miljøvernere peker på at Norges politikk går stikk i strid med rådene Brundtland-kommisjonen ga for ti år siden. □

Naturvernforbundet og EF

På Norges Naturvernforbunds representantskapsmøte på Bolkesjø 5. og 6. mai i år, ble det besluttet å søke utgitt et spesialnummer av «Norsk Natur» med stoff til belysning av natur og miljøvernproblemer i relasjon til norsk medlemskap i EF.

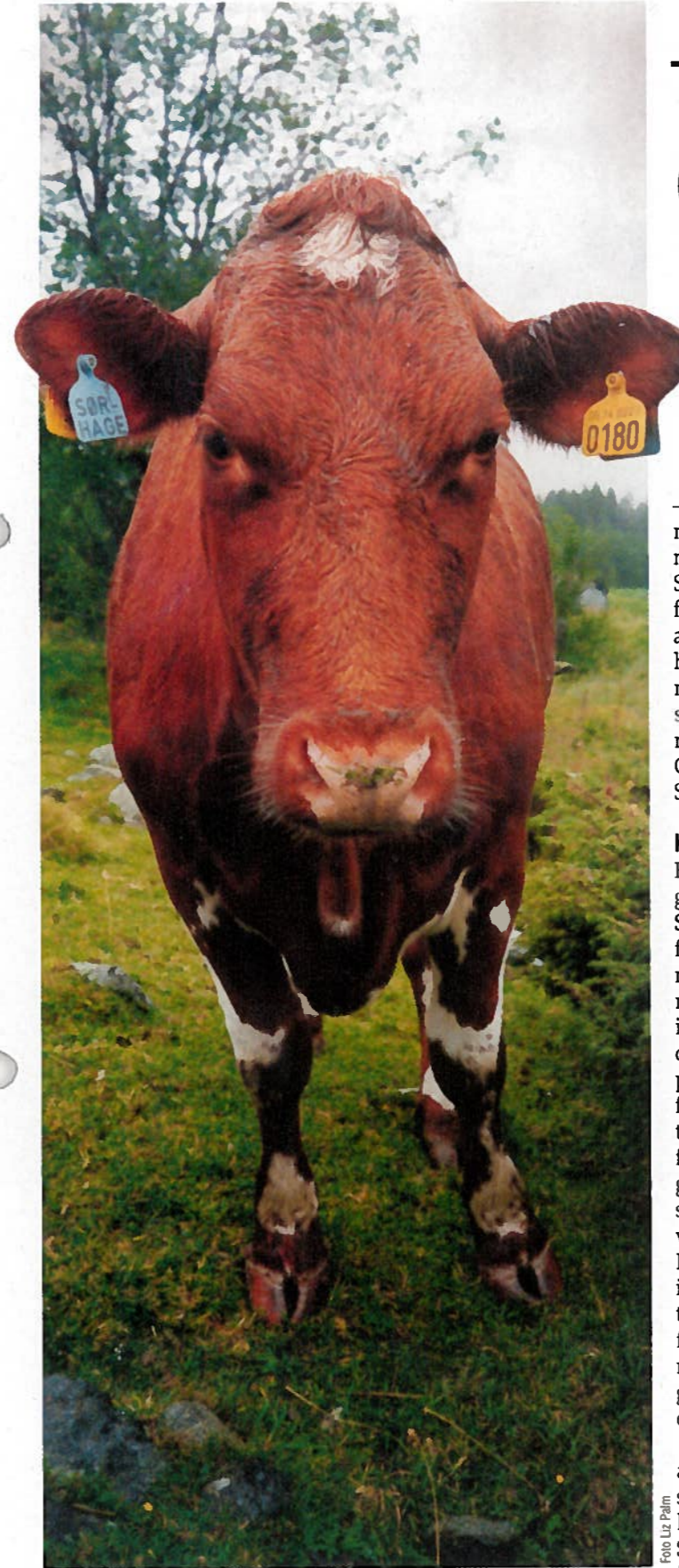
FOR 25 ÅR SIDEN Representantskapet ønsket ikke å ta stilling til eller drøfte spørsmålet for eller mot norsk medlemskap i det europeiske fellesskap, men det var bred enighet om å gi tidsskriftets lesere en innføring i det viktigste materialet som foreligger på området.

Norsk Natur Nr 3 1972

– EØS kan gi smittefare

Ny matmelding kan gi farligere mat og flere sykdommer.

Av FRODE RØNNING

Fø og folk kan bli sykere hvis EØS-avtalen utvides.

– Regjeringa sier «ingen fare», men de vil nå åpne for flere matbårne sykdommer, sier Skjerve. Han frykter dermed for folks helse, hvis eøs-avtalen utvides til å gjelde handel med mat. Skjerve var med i en ekspertgruppe som i slutten av april leverte sin rapport om eøs-utvidelsen. Gruppen var satt ned av Statens Næringsmiddeltilsyn.

Krever føre var-prinsipp
For ett år siden laget en gruppe med blant andre Skjerve en rapport på oppdrag fra den Norske Veterinærforening. Rapporten konkluderte med at liberalisering av internasjonal handel med mat og dyr ville gi økt smittepress på norske husdyr og forbrukere. Dette ville gi flere tilfeller av matforgiftning for folk flest. Veterinærforeninga gikk derfor mot at eøs-avtalen skulle utvides til det veterinære området. Regjeringa svarte at den ville innføre «kompenserende» tiltak som sikret trygghet for forbrukerne. Disse tiltakene er nå vurdert av SNTS ekspertgruppe, der Skjerve satt som én av fem.

– Regjeringas tiltak i form av overvåking og dokumentasjon vil ikke ha en vesentlig helseforebyggende effekt, sier Skjerve, som presiserer at han ikke uttaler seg på vegne av ekspertgruppa.

– Grensekontroll kan innføres i etterkant, men dette er ikke «føre var». Jeg vil derfor fortsatt anbefale politikerne å gå mot utvidelse av eøs-avtalen. Stortingsmeldinga forventer økt handel og mer import. Økt import gir i seg selv større smittepress. I tillegg er det et problem at handelen skifter hele tiden. Den ene dagen er det kjøtt fra Namibia, den andre dagen fra USA. Sjukdomsbildet varierer fra land til land og dermed blir det vanskelig for norske myndigheter å få oversikt, sier Skjerve.

Forutsetter tillit
Utvidelsen av eøs-avtalen vil vri kontrollen av matvarene fra grensa til produksjonsstedet. Skjerve er bekymret for at vi nå skal stole på attester og dokumenter fra land over hele verden. Stortingsmeldinga sier: «Dette krever en utstrakt grad av samarbeid og tillit mellom myndigheter og tilsynssystemer i de enkelte land.»

– Dette kan gjerne være land med helt andre økosystemer og sjukdomsbilder enn i Norge. Det har vært fornuftig at vi fram til nå har samhandlet mest med de nordiske land som har hatt samme sjukdomsbilde som oss. Det er ufornuftig med for mye kontakt mellom forskjellige økosystemer, sier Skjerve. □

Nøtter og jurister gjør nytte i jungelen

Regnskogsfondet vil bidra med nøtter og advokater for å stanse nedhoggingen av jungelen på Papua Ny Guinea – Asias siste store regnskog.

AV JENS P. TOLDNÆS

Det norske Regnskogsfondet utvider virksomheten. Nå vil organisasjonen stoppe utplyndringen av regnskogene på Papua Ny Guinea. Et nytt prosjekt skal hjelpe lokalbefolkningen til å finne nye næringsveier.

Med en sammenhengende jungel større enn hele Norge er Papua Ny Guinea et av Sørøst-Asias siste store tømmerreservoar. Landet har verdens tredje største sammenhengende regnskogsområde etter Amazonas og Zaire.

Hogges uten hensyn

Nå er tømmerressursene i Thailand, Malaysia, Burma og flere andre asiatiske land i ferd med å tømmes. Dette gjør at de store tømmersekskapene ser de urørte naturrikdommene på Ny Guinea som en ny mulighet. Der kan de skaffe seg hogstrettigheter for en slikk og ingenting. Løfter om en skole eller en veistump er ofte nok til at lokale grupper gir fra seg rettighetene til

Foto Lars Løvold

skogen, som deretter blir hogget uten hensyn til regler om økologisk forsvarlig drift.

Okari-nøtten

Som om ikke det var ille nok er det også vanlig at selskapene ikke betaler det de er pålagt å betale for skogen. Dette taper både lokalbefolkningen og staten på.

Nå vil Regnskogsfondet hjelpe lokalbefolkningen i et bestemt område med å bygge opp nye inntektskilder. Produksjon av en spesiell nøtt,

okari-nøtten, som er svært populær på Ny Guinea, skal gi inntekter som hindrer salg av skogen. Går nøttesalget bra på hjemmemarkedet kan det bli snakk om eksport.

Advokater på vakt

Papua Ny Guinea var australsk koloni fram til 1975. Dette, pluss de mange lokale befolkningsgruppene, kombinert med 869 forskjellige språk, gjør at landet så langt har vært dårlig administrert.

Rettsapparatet er imidlertid godt og Regnskogsfondet har utnyttet dette ved å støtte en gruppe advokater som kjemper urbefolkningens sak mot tømmersekskapene.

– Dette har vist seg effektivt. Ofte er det nok å true med rettsak, så gir de seg, sier Lars Løvold, leder av Regnskogsfondet i Norge.

Regnskogsfondet skal satse omlag en million kroner hvert år i tre år i Papua Ny Guinea.

– Det kan vi først og fremst takke TV-aksjonen og NORAD

– Slutt å sprøyte hagen!

■ Hvert år sprøyter vi 120 tonn gift ut i private hager, eller rett ut i lekegrinda til våre egne barn. Nå starter Naturvernforbundet en kampanje for å få vekke den helt nødvendige giftbruken.

– Sprøytemidler i hagene utgjør 13 prosent av det årlige forbruket i Norge. I tillegg kommer bruk av sprøytemidler i ukjent omfang i offentlige anlegg. Verken i hager, parker eller idrettsanlegg finnes det andre grunner til å sprøyte enn de rent visuelle, og giftbruken er helt unødvendig, sier fagkonsulent Sigrun Ringvold i Norges Naturvernforbund.

Naturvernforbundet jobber overfor Stortinget for et forbud mot sprøytemidler i private hager og offentlige parker. I mellomtida oppfordres folk til å ta ansvar ved å droppe sprøyting på eget initiativ.

Vurderer klage til Bern-konvensjonen

■ Naturvernforbundet vurderer å innklage Norge for brudd på Bern-konvensjonen, en internasjonal avtale om vern av ville dyr og planter. Det er regjeringens forslag til rovdyrpolitikk som har provosert forbundet:

– Meldingen er rett og slett

Verdens tredje største regnskog: Etter å ha rasert store deler av sine egne lands tømmerreserver, slåss de indonesiske og malayiske selskapene nå om adgang til rikdommene på Papua Ny Guinea.

for. Midler herfra, samt at vår Asia-koordinator er en ekspert som har bodd på Ny Guinea i flere år, gir oss ryggrad til å gjøre en seriøs jobb der, sier Løvold. □

Nytt fra NATURVERNFORBUNDET

en trussel mot rovdirene. Det aller verste er at det åpnes for lisensjakt på bjørn, heter det i Naturvernforbundets kommentar til regjeringens rovdyrmelding.

Områder utenfor de såkalte kjerneområdene vil i praksis bli uten jerv og bjørn, om regjeringen får det som den vil: – At ikke Vassfaret, som har vært et av de beste områdene for bjørn i Norge skal få ha en egen bjørnestamme er helt bak mål, sier seksjonsleder Thor Midteng i Naturvernforbundet.

Protesterer mot trafikkplaner

■ Naturvernforbundet er skuffet over at regjeringen ikke vil gjøre noe med den helsefarlige luften i byene. I Norsk veg- og vegtrafikkplan (NVVP) legges det til rette for fortsatt vekst i biltrafikken, og dermed økt forurensning i byer og tettsteder. Ifølge Statistisk sentralbyrå taper hver osloborger i snitt et år av sitt liv som følge av luftforurensningen. Naturvernforbundet krever økt satsing på kollektivtrafikken, og innføring av såkalt veiprising. NVVP inneholder planer som vil rasere viktige naturverdier. De verste prosjektene er ifølge forbundet E6 ved Melhus i Sør-Trøndelag, E18 gjennom Østfold, Eiksundsambandet, fastlandsforbindelsen til

Lofoten (LOFAST) og riksveg 1 Svegatjønn til Moberg. Til sammen vil disse prosjektene koste 2,3 milliarder kroner. Naturvernforbundet foreslår å overføre pengene til jernbaneutbygging.

Norsk veg- og vegtrafikkplan og Norsk Jernbaneplan for perioden 1998–2007 skal behandles i Stortinget i løpet av våren.

Vassdragstreff i sommer

■ Flere vernegrupper planlegger treff langs vassdragene i sommer: Vernegruppa for Tovdalsvassdraget (Aust-Agder) arrangerer treff 31. mai–1. juni. Tur og guiding langs Digeelva og Tovdalselva. Kontakt Arne Flor tlf 37 03 16 95 Daleelvas venner (Vestfold) arrangerer treff ved Svartangen 5.–6. juni med kanopaddling, fiske og tur langs Vestfolds høyeste foss, Trollfoss. Kontakt Ingar Aasestad tlf 33 11 32 30 Vern Øvre Otta (Oppland) har treff i Skjåk 8.–10. august. Det blir folkemøte med rikspolitikere og turer i Ottadalen. Kontakt Per Steinar Løken tlf/fax 61 21 42 58 eller John Steine tlf 61 23 57 12

Naturvernforbundet flytter

■ I uke 25 flytter Norges Naturvernforbund til nye lokaler i Oslo sentrum. Besøksadressen vil fra da av være Hammersborg torg 3. Ny postadresse: Boks 6891 St. Olavs Plass, 0130 Oslo. Nytt telefonnummer: 22 04 46 00. Nytt faxnummer: 22 04 46 20.

Nye hefter

Grønt kontor

■ Naturvernforbundet og Miljøheimevernet gir i samarbeid ut heftet Grønt kontor. Guiden til mer miljøvennlig kontordrift kom ut for første gang i 1992. Nå er en ny og oppdatert utgave tilgjengelig. (Pris: 50,-)

Grønn skole

■ Grønn skole beskriver miljøtiltak som kan brukes i alt fra barnehager til universiteter. Miljøheimevernet og Naturvernforbundet står bak. (Pris: 50,-)

Meny: Reinsdyrbuljong med beinmarg fra reinsdyr og potetkake med reinsdyrtunge, badsturøkt elghjerte, morrpølse av rein

Koker for miljøet

– Det er bare linjeakevitt som blir bedre av å fraktes over ekvator. «Miljø-kokken» Arne Bredland frister med de deiligste retter basert på lokalt produserte råvarer.

AV FRODE RØNNING

Transport av mat mellom kontinentene skader miljøet, og det er på tide at også kokkene tar dette alvorlig. Dette sier Arne Bredland, kokk på restauranten på Stiklestad nasjonale kultursenter i Nord-Trøndelag. Bredland står klar med mannskapet sitt for å vise mangfoldet i trøndersk matkultur. Han ble hentet inn som kokk til prosjektet Trygg Mat. Bak prosjektet står 18 organisasjoner i Nord-Trøndelag. Nordtrønderne er dermed godt i gang med å trekke inn mange miljøer i sitt arbeid med Lokal Agenda 21. Målet er mer miljøvennlig matproduksjon – og matforbruk.

Lokal Agenda 21

For 10 år siden la Brundtland-kommisjonen fram sin rapport om bærekraftig utvikling. På toppmøtet i Rio i 1992 ble verdens statsledere enig om et dokument som skulle sette målene ut i livet. En del av Rio-dokumentet handler om Lokal Agenda 21 som tar for seg hvordan folk bør inkluderes i lokalt miljøvernarbeid.

– Arbeid med mat er opplysningsarbeid og atter opplysningsarbeid, sier

Aina Edelmann og Kjell M. Derås høster fruktene av arbeidet for miljøvennlig matproduksjon.

Bredland. Matproduksjon har mye å si for miljøet. Det dreier seg om giftbruk, jordvern, transport, kulturlandskap og dyrevern, bare for å nevne noen stikkord. Jeg synes for eksempel det er greit å kjenne navnet på oxen jeg lager middag av, og vite at den har levd et godt liv.

Kjell M. Derås fra Naturvernforbundet er leder i prosjektet Trygg mat.

– Vi vil se lenger enn bare matkvalitet. Derfor heter ikke prosjektet rein mat. Vi trekker inn mange organisasjoner som Husmorforbundet, Bondeorganisasjonene, Kokkenes mesterlaug og Reinsamelaget. I fjor var 2600 bønder i fylket på miljøkurs. Næringa selv er veldig opptatt av miljøspørsmål, sier Derås.

– I ei grend like her oppe er det tre ungdommer i 20-årene som har fått hjernesvulst. Mange er redd for at dette har med sprøytemiddelbruken å gjøre. Bøndene har en stor motivasjon for å gjøre noe med sin egen arbeidssituasjon.

Trygg Mat-alliansen har brukt kokken Bredland i flere sammenhenger. Bredland har tidligere holdt et kurs for studenter på Høgskolen i Levanger, og det ble arrangert to matdager i høst: én om innlandsmat og én om sjømat. Pressen ble invitert, og Bredland viste fram alle mulighetene som ligger i lokale matressurser.

– Spesielt synes jeg den sør-samiske matkulturen fortjener å komme mer fram i lyset, sier Derås.

– Bi-bi-bi-billig fra Rimi? Nei takk! Arne Bredland og Bente Nonset sverger til lokale og miljøvennlige råvarer.

Foto: Gorn

Folkemøte

På kjøkkenet i Bredlands restaurant er det full aktivitet denne kvelden.

– Her tilbereder jeg en solgårdskylling. Det er en frittgående kyllingrase som er litt dyrere enn vanlig kylling, men som det er mye morsommere å servere folk. Prior har dessverre sluttet å tilby den fordi den solgte for lite. Etter min mening burde Samvirket tenke mer på matkvalitet og dyrehelse. Det gir også gode produkter. For øvrig er basisråvarene lokalt storfekjøtt og vilt.

Bredland satser etter hvert på å ta inn økologisk produsert storfekjøtt. Økobonden har slitt med avsetning for produktene sine, og en del av jobben hans blir å jobbe overfor produsentene for jevne leveranser av mat produsert på en miljømessig forsvarlig måte.

I kveld skal det serveres reinsdyrbuljong med beinmarg fra reinsdyr og potetkake med reinsdyrtunge, badsturøkt elghjerte, morrpølse av rein. Han forventer stort innrykk av folk til et folkemøte om trygg mat. Det oser av gryter og kasseroller.

– Suppa er for salt, Bente!

Norge, sist i løypa i Norden

Lokalt miljøvernarbeid er forsømt i Norge. Det påpeker to rapporter om lokalt miljøvernarbeid som kom i slutten av april, rundt ti-års-dagen for Brundtland-kommisjonens rapport.

Carlo Aall fra Vestlandsforskning holder fram at kun én kommune i Norge hadde vedtatt en Lokal Agenda 21 ved utgangen av 1996. Videre oppgir 10–15 prosent av de norske kommunene at de er i gang med Lokal Agenda 21-arbeid. Tilsvarende prosent-tall

for de andre nordiske landene er: Finland 30, Danmark 50 og Sverige 100! Aall mener likevel at mange kommuner har kommet lengre enn staten, fordi staten er preget av tankegangen «vekst med vern». Han peker også på at staten på mange områder motarbeider lokale initiativ, og viser til hva som står i kommunedelplanen i Sogndal: «Det er eit dilemma å måtte ta omsyn til det globale klima i Sogndal når styresmaktene sentralt går i motsatt retning. Det må likevel vere eit mål å redusere den lokale biltrafikken i Sogndal.»

Kjell Dahle ble engasjert av Idébanken og Prosus for å skrive boken «Forsøk for forandring». Han peker på at det er viktig å få til gode, lokale forsøksprosjekter som kan overføres til resten av samfunnet. Dahle mener videre at både miljøbevegelsen og staten har forsømt Lokal Agenda 21. Staten fordi man der lenge hevdet at Norge ligger så langt framme at Lokal Agenda 21 ikke var nødvendig. Miljøorganisasjonene fordi de har brukt mest tid på å angripe den statlige miljøpolitikken. □

Står det Gilde utenpå, er det garantert norske kjøttråvarer inni.

På alle Gilde-merkede produkter står det **GARANTERT NORSKE KJØTTRÅVARER**. Undersøkelser viser at nordmenn foretrekker norske kjøttprodukter. Og vi vet at norske kjøttråvarer er av høy kvalitet. I år får du en nyhet fra Gilde: En forbrukertelefon. Vi ønsker nemlig å høre fra deg som kjøper produktene våre. Vi er mottagelige for både ros og ris, og bidrar gjerne med et godt råd. Ring oss hvis du har noe på hjertet. Forbrukertelefonen er også garantert: Garantert gratis.

Gilde
– det kjennes på smaken

Gratis forbrukertelefon: **800 33 390** Internett: <http://www.gilde.no>

► Bredlands finstemte gane reagerer på margsuppa, og den må spes ut.

– Folk begynner å strømme på, Bredland. Kom med maten!

Øko-kokken løper som et piska skinn, men alt blir ferdig til rett tid. Folk står i kø for å bli servert mat. Etter hvert samles alle i storsalen på Stiklestad kulturhus.

Arrangørene av møtet er Trygg Matalliansen og temaet er «Nord-Trøndelag mot år 2010, hvordan skape en bærekraftig næringsutvikling?». 250 tilhørere smatter fornøyd på buljongen idet Aina Edelmann fra Naturvernforbundet går opp på talerstolen.

– Trygg mat er midt i blinken for lokalt

miljøarbeid. Det er viktig at mange går sammen og kontrer argumentasjonen om billig flekk til folket. Lokal Agenda 21 handler om lokalt miljøarbeid med globalt perspektiv. Befolkningsveksten har de siste ti årene vært høyere enn veksten i matproduksjonen, og lokalt arbeid med jordvern er derfor av global betydning, sier Edelmann.

Hun holder fram arbeid med klimatrusselen og for en høy miljøvennlig matproduksjon som de to viktigste miljøutfordringene menneskeheten står overfor. Edelmann peker også på farene ved lokal luftforurensning.

– I Sverige blir seks prosent av avlingene

ødelagt av luftforurensning, sier hun.

Mellom stabler av stoler etter folkemøtet treffer vi en storfornøyd Kjell M. Derås.

– Oppmøtet var over all forventning! Jeg gleder meg til å jobbe framover med dette prosjektet, sier han.

Til sommeren skal Trygg Matalliansens folk reise rundt på festivaler og treff over hele Nord-Trøndelag for å informere om arbeidet sitt. De vil også arbeide for at folk skal få mulighet til å kjøpe mat direkte fra gårder, og de vil arrangere nye treff for folk som vil sette i gang med lokal, bærekraftig næringsutvikling. □

Stavanger i teten i Norge

● Bussen skal gå hvert femte minutt i den nye miljøbydelen. Stavanger ligger et hestehode foran mange kommuner når det gjelder Lokal Agenda 21.

Sammen med Stavanger Energi har kommunen lansert planene om bygging av en miljøvennlig bydel. Den nye bydelen er planlagt på Hundvåg – en av Stavangers mange øyer. I første omgang er det snakk om 230 boliger, og oppvarminga av disse skal skje med fornybar energi. Både varmepumper og bioenergi er alternativer. Miljøvernleder Olav Stav viser ivrig fram området som skal bygges ut, og påpeker at det er sløsing å bruke høyverdig elektrisk energi til oppvarming.

Buss hvert femte minutt

– Hvert femte minutt vil det gå buss via fastlandsforbindelsen til sentrum fra knutepunktet på øya. Ringbuss vil gå rundt øya hvert tiende minutt, slik at alle kan nå en buss med maks fem minutters gangavstand, sier miljøvernleder Stav.

Planene er å komme opp i en kollektivandel på 40 prosent for de til sammen 14 000 innbyggerne som kommer til å bo på øya. Boligene skal utformes slik at det er god plass til å parkere syklene. Stav har bakgrunn fra sykkelbyen Sandnes, der han oppdaget at hvis folk skal bruke sykkelen, må det være gode parkeringsmuligheter både ved hjemmene og i sentrum.

– Området er tenkt bygd på jorder med den eldste bosettinga i Rogaland, og nesten 400 dekar matjord vil bli overbygd. Problematisk?

– Ja, men Stavanger er et vekstsenter, og trenger flere boliger. Jordvernkonflikter er nesten ikke til å unngå i en så

Barna fra Storhaug skole vil heller ha leikeplasser enn P-plasser.

Foto: Frode Ranning

utpreget jordbruksregion. Slik sett er dette et tilfredsstillende alternativ.

By for folk – bilen ut.

I bydelen Storhaug sitter hobbybyplanlegger Trond Sigvaldsen og tegner opp hvordan han vil ha nærmiljøet sitt.

– Jeg opplevde at jeg ikke fikk noe

informasjon om hva som skjedde i bydelen. Da jeg ble med i beboerforeninga, var veien kort til å bli leder i «Storhaug Vest», sier Sigvaldsen.

– Flere av gatene i bydelen burde vært stengt for biler. Jeg jobber nå med et prosjekt med en miljøgate. Sigvaldsen viser fram tegninger og forklarer. ►

► – Jeg vil ha folk ut på gata igjen. En fin sommerkveld satte jeg en gammel benk utenfor huset mitt og tok en kopp kaffe. Naboen slo seg også ned og det hele endte med en gatefest. Slik vil jeg ha mer av! Barna må få plasser å leke, og jeg vil ha kunstverk inne i plexiglassrammer i parkene.

Sigvaldsen sier at disse miljøtiltakene er avhengig av samarbeid mellom flere. Et oljeselskap vil sponse benker, kommunen vil stille opp med midler til treplanting i de bilfrie veiene, og privatpersoner vil også bidra med penger. Husbanken stiller opp med penger til en halv stilling til et prosjekt.

Sigvaldsen får støtte av Trine B. Steffensen som sitter i arbeidsutvalget for alle beboerforeningene på Storhaug. – Vi må se miljøtiltakene og sosiale tiltak sammen. Jeg tror at en opprusting av bydelen vil føre til mer trivsel og mindre hærverk og kriminalitet. Lokal Agenda 21 handler blant annet om å se slike ting i sammenheng. Medvirkning er viktig, og her i bydelen har vi arrangert samlinger der beboere, næringsliv, organisasjoner og kommunen fikk

Sammen for en grønn bydel: f.v. Olav Stav, Trine B. Steffensen, Trond Sigvaldsen.

komme med sine ønsker og diskutere hva de vil med nærmiljøet sitt.

Rundt påsketider var 100 personer samlet på to lørdagsmøter, og etter gruppearbeid og avstemning kom de fram til noen prioriteringer. Dette var blant annet ønske om en grønn levende sone langs sjøen, og de vil styrke lokaldemokratiet for å gi folket i bydelen større innflytelse over det som skjer der.

– Gi oss kompostbinger

– Da kommunen ville gi oss plastdunker til matavfallet, og frakte det flere mil til andre siden av byen, protesterte vi. Dette sier Frøydis Bertelsen, tidligere leder i Husmorforbundet på Vassøy.

– I stedet forlangte vi kompostbinger, slik at vi kunne behandle avfallet lokalt. Så får det heller være kommunens problem at de kjøpte plastdunker fra Tyskland til elleve millioner kroner.

Bertelsen har sammen med to andre holdt kurs i kompostering for øyboerne, og nå har 52 av de 150 familiene på øya kompostbinger. Folk sorterer i tillegg glass, plast og tøy, og «restavfallsdunken» tømmes kun én gang i måneden. Bertelsen har hatt god hjelp av Mai-Cecilie Halvorsen som går på skole inne i byen.

– Vi startet prosjekt «Grønn øy» i fjor, og i tillegg til avfallsbehandling vil vi sette i verk ENØK-tiltak. Vi har allerede bedt Stavanger Energi om å få spesifiserte strømgninger, og vi vil verve flere «grønne familier» for miljøheimevernet her, sier Halvorsen. □

Selv den lengste reise begynner med et enkelt skritt

Hydro ble etablert i 1905 for å utnytte Norges store vannkraftressurser til verdens første industrielle produksjon av nitrogen-basert mineralgjødsel.

I dag er Hydro ledende markedsfører av gjødsel i en verden der befolkningstilveksten stiller store krav til jordens evne til å dekke de stadig økende behovene for mat.

BEHOV SOM MÅ TILFREDSSTILLES ANSVAR SOM MÅ OPPFYLLES

Hydros virksomhet omfatter en rekke forskjellige industrigrupper som tilfredsstiller grunnleggende behov i dagens samfunn - lett-metaller og plast er uunnværlig innenfor transport, bygg og anlegg og produksjonsindustri, og olje og gass er verdifulle energikilder og råmaterialer med mange anvendelser.

All virksomhet i et moderne samfunn stiller oss alle overfor nye utfordringer når det gjelder miljøansvar, dette griper inn i Hydros virksomhet.

I over 30 år har Hydro har drevet systematisk miljøstyring og kontinuerlig teknologiforbedring ved:

- først å redusere utslipp fra eksisterende anlegg.
- deretter utvikle og ta i bruk renere teknologi, utnytte energien mer effektivt, iverksette moderne prosessovervåking, heve kvaliteten på rutiner, kvalifikasjoner og standarder, og
- nå fokusere på bærekraftig produksjon ved å sette i gang livssyklusstudier innenfor alle våre forretningsområder med sikte på å produsere mer fra mindre, tilfredsstillende voksende behov, legge mindre beslag på verdifulle ressurser og opptre på en miljøriktig måte.

Siden 1993 har våre miljømål vært forankret i Hydros strategiske prinsipper, vi vil:

- utvikle og produsere **våre produkter** på en slik måte at de gir minimale miljøbelastninger gjennom livsløpet.
- utvikle, bygge og drive **vår virksomhet** slik at bruken av energi og ressurser blir effektiv. Vi vil legge vekt på at de som leverer varer til Hydro tar hensyn til miljøet i sin virksomhet.
- gjennom **vår forskning og utvikling** bidra til å utvikle hensiktsmessige løsninger ut fra et langsiktig miljøperspektiv
- vise åpenhet i vår informasjon om miljøspørsmål
- at **vår organisasjon** skal kjennetegnes ved høy miljøbevissthet på alle nivåer. Ledere skal dele ansvaret for å anvende disse prinsippene i planer og handlinger.

VI HAR BEGYNT MEN MYE STÅR IGJEN

Tempoet i den globale utviklingen er en stadig utfordring. Vi har lagt ut på en ferd der målet er en miljøansvarlig utvikling. Ferden er lang, men de første viktige skritt er tatt.

Hydro var blant de første industriselskapene som utga en omfattende miljørapport. En kopi av 1996-rapporten kan bestilles ved å sende visittkort eller brevhode til Hydro på faks 22 43 27 25.

Hydro er en industrigruppe som bearbeider naturressurser for å tilfredsstille behovene for mat, energi og materialer. Ytterligere informasjon kan fås ved henvendelse til Norsk Hydro ASA, 0240 Oslo. Tlf. 22 43 21 00. Faks 22 43 27 25. Internet: <http://www.hydro.com>.

Velkommen til Miljøtreff mot gasskraft

9. - 10. august i Øygarden

Sommerens viktigste og morsomste miljøtreff går av stabelen helga 9. - 10. august i Øygarden, fem mil nord-vest for Bergen. Fellesaksjonen mot gasskraftverk samler gasskraftmotstandere fra hele landet til ei helg med variert program for unge og gamle.

Miljøtreffet starter lørdag formiddag klokken 10.00 i Øygarden. Klokken 13.00 blir det demonstrasjonstog og 12.00 søndag blir det partilederbatt. Ellers blir det demonstrasjonstog, seminarer, kunstauksjon, konsert og mye

mer. Det settes opp busser fra Festplassen i Bergen sentrum. Bussene går fredag kveld klokken 19.00 og 23.00 og lørdag morgen klokken 08.00 og 11.00.

Overnatting skjer i telt eller på skole dersom man har god grunn til det. De som skal overnatte inne må si ifra på forhånd. Ta med mat og regntøy.

Selve treffet er gratis men Fellesaksjonen mot gasskraftverk trenger penger så ta med og gi støtte.

Støtt Fellesaksjonen mot gasskraftverk

Kampen mot de planlagte gasskraftverkene på Vestlandet er den viktigste miljøsak på nittitallet. Gasskraftverkene bidrar til å øke trusselen om farlige klimaendringer. Vi må ta klimatrusselen på alvor, hvis ikke arver våre etterkommere enda større miljøproblemer.

Fellesaksjonen mot gasskraftverk jobber for å stoppe de to planlagte gasskraftverkene. Om nødvendig vil vi bruke sivil ulydighet. Skal vi lykkes i kampen mot miljødeleggelsen trenger vi din støtte! Vil du støtte oss økonomisk, betal inn på kontonummeret nederst på siden. Vil du være med på aksjoner, kontakt oss.

Fellesaksjonen mot gasskraftverk. Arbeidersamfunnets plass 1, 0181 Oslo. Telefon: 22361713, fax: 22361714. Postgiro: 0807 2278802

Rene heste krefter

på landbruksskolen

Georg planter fire bein i jorda, og står. Bak ham venter to elever og en harv. De førstnevnte smatter etter beste evne.

AV SIRI LEHNE NILSEN

Til slutt gir Georg etter for den irriterende lyden, og harven eter nye metre med jord.

– Georg er litt sta. Han prøver seg ofte på nye elever, sier Martin Aeschlimann, lærer ved Sogn Jord- og Hagebruksskule, en skole som de siste syv årene har hatt hest på timeplanen. Nå har regelverket kommet etter, og gjort arbeidshesten til en obligatorisk del av undervisningen på økologiske jordbruksskoler. Aeschlimann er selvsagt fornøyd. Først og fremst fordi han mener hesten er et mer miljøvennlig og trivelig alternativ til traktor. Dernest tror han studentene får en bedre forståelse for arbeidet med jorda når de trækker åkeren fram og tilbake i stedet for å sitte på traktoren.

Har ikke bannlyst traktoren

Tre-fire tonn stål som forflyttes med ikke-fornybar energi. Kontrasten er stor

Kristoffer Ullern Hansen og hesten Arving sørger for skånsom bearbeiding av jorda.

Ell Astrid Eimhjellen er glad for at hun lærer å bruke hest i jordbruket. Om hun selv skal drive gård med hest i framtiden, vet hun ikke. – Men uansett er det nyttig å lære å behandle dyr, mener hun.

Foto: Siri Lehne Nilsen

til hest tanket med høy fra gården. Fri for støy, fri for giftige gasser.

– Utslippene fra hesten er bare positive, påpeker Aeschlimann. Han legger vekt på at dyrene er en del av kretsløpet på gården: Maten til Georg dyrkes der. Møkka hans gjødsler åkeren. Man er ikke avhengig av at dieselen fylles på tankbil og kjøres til bygda, at traktoren fraktes fra utlandet.

– Men traktoren er ikke bannlyst i det økologiske jordbruket, understreker Aeschlimann. Elevene på Sogn Jord- og Hagebruksskule lærer å bruke den motoriserte hesten også.

– Ikke alle gårdsbruk har nytte av arbeidshesten. Men langt flere enn de som bruker hest i dag.

Gladere planter

1000 kilo hest legger seg i selene og trekker. Plogen følger Siljar og Arving, og

vender en ny, halvmeter bred stripe med jord.

– Trykket på jorda i hver hestehov er nokså stort. Men jordpakkingen blir

allikevel langt mindre med hest enn med traktor. Dermed trives plantene bedre, sier Aeschlimann. Han har hele tiden et øye festet på hester og elever, og er på pletten

med én gang hvis noen får problemer. – Elevene har varierende håndlag med dyr. Men de fleste klarer samarbeidet med hesten bra.

– Kan ikke måles i kroner

Unger, ved og møkk – det meste får eksosfri transport på gården til Pascale Baudonnel i Undredal.

– Vi har traktor på gården også. Men den står stort sett i ro. Egentlig har jeg lyst til å selge den, men mannen min holder igjen. Han mener at så lenge

hestene ikke kan kløyve tømmer bør vi beholde traktoren, sier hun.

Bortsett fra å kløyve ved kan de to hestene erstatte det meste av traktorens arbeid på geitebruket. De pløyer, harver, slår og tromler – kort sagt: bearbeider jorda. De frakter kvist og høy til geitene, henter ved til brunostproduksjonen, bærer viltkjøtt fra fjellet og ned i bygda, kjører husdyrgjødsel

til de bratteste åkerlappene på gården.

– Der ville ikke traktoren ha kommet til, påpeker Baudonnel. – Lønner det seg å bruke hester?

– Tja, jeg har ikke regnet så nøye på det. Hos oss bli føret «gratis», for de spiser den maten geitene ikke vil ha om vinteren, og går på beite om sommeren. Det de koster meg er arbeidet, og det trives jeg

med. Hestene gir større trivsel på gården. Som i vinter, da vi kjørte ved på sledeføre.

Opplevelsen var så flott at vi ville ha gjort det selv om vi måtte betale for det, sier hun.

– Dessuten tror jeg hesten er en viktig miljøfaktor i bygda. Ungene er etter meg som fluer når jeg er ute med hesten, folk stopper opp og smiler. Hesten har en kvalitet som ikke kan måles i kroner og øre. □

► Det er ikke bare pløying og harving som krever hestekrefter. Hestene brukes i jordbruksskolens arbeid med å så, sette poteter og rense mellom grønnsaksradene. I tillegg trengs de til transport – av alt fra stein til gjødsel.

Petter Smart-virksomhet har vært nødvendig for å lage en del av hesteutstyret. Det er begrenset hvor mye utstyr som er å få kjøpt, siden de fleste bønder holder seg til motorisert hjelp. Men det har bedret seg de siste årene, forteller Aeschlimann.

Interessen for hest i jord- og skogbruk er på vei oppover. Medlemstallet i Foreningen Arbeidshesten har passert 400, og forståelsen øker, både i bondeorganisasjonene og blant folk flest. I Aurland skuler ikke lenger nabobøndene skeptisk når elevene ved skolen spenner hestene for ploget. Det gjorde de i starten.

Hest gir dametekke

Dampende varme hester gumler høy mens slitne elever henger på plass utstyr og skuffer møkk. I stallen råder en lun ro.

– Hesten blir fort et sosialt element på gården, og tiltrekker seg oppmerksomhet fra folk i alle aldre, mener Aeschlimann.

– En bonde jeg kjenner er klar i sin anbefaling: Er du ungkar med ønske om familie, bør du skaffe deg hest. Da kommer damene! □

Mer informasjon

om bruk av hest i jord- og skogbruk kan du få hos Foreningen Arbeidshesten, c/o Ben Hjelmervik, 2435 Braskereidfoss tlf. 62 42 33 86 eller Anne-Grethe Schau, Vogn, 1890 Rakkestad, telefon 69 22 22 77

Stort potensial

□ – Potensialet er stort for bruk av hest, særlig i skognæringa, sier Jon Petter Løvstad i Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS).

Han mener det først og fremst er små bruk som kan ha nytte av hesten.

– Selv om traktoren konkurrerer godt på økonomisida, gjør den ikke det på skadesida. Hesten er veldig skånsom mot terrenget, sier Løvstad.

NBS går ikke ut med oppfordringer om å bruke hest i jord- og skogbruket. Den enkelte må velge selv, mener Løvstad.

Hest lønnsomt på lang sikt

– Hvis man bare tenker kroner og øre bør man bruke hogstmaskin i skogen. Vil man ha et miljøvennlig, langsiktig og skånsomt skogbruk må hesten inn.

Det sier Kollbein Holmvik. Selv har han drevet skog i 18 år, de siste årene med hest. Skogsdrift er attåtning på gårdsbruket Hjelmstad i Østre Gausdal.

– I begynnelsen brukte jeg traktor, men skaffet meg hest fordi den er så mye mer skånsom mot skogbunnen. Dessuten bruker den ikke fossil energi, sier Holmvik.

Hvis målet i livet er å bli rik, er neppe skogsdrift med hest måten. Holmvik medgir at et snev av idealisme nok må til hvis man skal bruke hest i skogen.

– Men jeg jobber ikke for knapper og glansbilder heller, understreker han.

– Mengden tømmer per time blir mindre med hest. Men utbyttet på lang sikt blir bedre – om enn ikke så lett målbart. Hesten er ypperlig til tynningsarbeid. Tynner jeg ut trær av dårlig kvalitet i dag, lønner det seg når moden skog hogges, sier Holmvik.

Samtidig har han unngått investeringer til skogsmaskiner i millionklassen, og må ikke jobbe skjorta av seg for å betale avdrag til banken.

Holmvik mener at hest i skogsdriften ikke bare er aktuelt på små skogeiendommer. Selv har han de to siste årene jobbet for en storskog-eier i distriktet. Holmvik har inntrykk av at mange av storskog-eierne er opptatt av å pleie skogen og få til en miljøvennlig drift.

– En miljøfordel hest og hestekar betaler for – med svette. Til gjengjeld har jeg en trivelig arbeidskamerat. □

Kollbein Holmvik bruker hesten Blessen i skogen vinterstid. – En trivelig arbeidskamerat, slår han fast.

Tog er miljø

NSBs miljøprogram kan bestilles gratis fra

NSB Konsernstab HMS
0048 OSLO

Bioenergi - tradisjonsrik energibærer med nye muligheter

Bioenergi har fra gammelt av vært benyttet til oppvarming i Norge. Teknologitvilling har gjort bioenergi aktuelt i flere nye sammenhenger.

Okt bruk av bioenergi vil:

- avhjelpe avfallsproblemer
- gi muligheter for okt verdiskaping i skogbruket
- øke fleksibiliteten i det norske energimarkedet

Bioenergi som erstatter fossilt brensel, gir reduserte CO₂-utslipp!

Landbruksdepartementet

Miljøverndepartementet

Olje- og energidepartementet

Natur til glede og undring

tekst: SIGMUND HÅGVAR Foto: JØRN BØHMER OLSEN

JEG HAR TRUKKET VEKK fra sivilisasjonens lyder. Omkring meg står gammel, storvokst skog. Tung, svartgrønn granskog i liene, og luftig furuskog på knausene. Jeg skritter over nedfalte kjemper som ligger utstrakt i lyngen. Jeg rusler langs krokete bekkefar og gynger over myk myr. Og sollyset skinner i sølvgrå tørrtrær, som spriker mot himmelen.

Jeg setter meg til og lar sola varme klær og kropp. Foran meg stikker nye, saftiggrønne spirer opp fra en vissne grastue. Det er i overgangen mellom vår og sommer. Her er så underlig stille. Det finnes ingen vind i skogen. Selv fuglene holder ro, for det er midt på dagen. Det er ingen lyder og ingen bevegelser. Bare den fullstendige stillheten, som man nesten hadde glemt.

Hvis tiden sto stille, måtte det være omtrent slik. – Så lar jeg den stå stille, og nyter freden.

Men solflekken flytter seg. Og jeg må flytte med. Idet jeg gløtter mot sola, blir jeg var en bevegelse, – et lysende punkt som svever langsomt mellom stammene. Det er et insekt. I motlyset blir de surrende vingende til en sitrende glans omkring dyret. Da snur jeg kroppen mot sola og lar en stamme gjemme solskiven.

Nå kan jeg sitte i motlyset og betrakte insektenes flukt. Og jeg blir fanget av et merkelig skuespill.

Luftrum-

met i skogen er fylt av svevende insekter. Noen danner grupper og svermer omkring hverandre i rykkvise bevegelser. Noen kan stå helt stille på samme punktet, – lenge. Det er blomsterfluene. Andre driver langsomt og vinglete fram, søkende etter lukter fra mat eller make. Og noen er som raske prosjektiler; målbevisste og effektive. Likevel er det stille i skogen. Stor aktivitet, og helt stille. Mitt øre er ikke skapt for lyder fra insektvinger. – Inntil en humledronning kommer brummende helt opptil meg. Den lander på bakken og prøver å stikke seg inn i små hulrom. Hvor kan den finne plass til å bygge sitt bol? Den finner vel et gammelt musehull til slutt, der den kan slå seg til.

To store biller kommer surrende og lander på en varm, solbelyst granstamme. De er gråbrune trebukker med lange følehorn. De løper etter hverandre på barken. Så er de plutselig vekk igjen.

Hele tiden skjer det noe i luftrommet. Jeg minnes noe jeg leste en gang: De fleste dyr på denne planeten kan fly. Fordi de er insekter. Det er insektenes planet. – Trodde vi det var menneskenes?

En merkelig dobbeltdekker kommer surrende rett imot meg. Nysgjerrigheten får meg til å slå ut med armen og fange insektet i min lukkede hånd. Forsiktig åpner jeg fingrene. En stor flue med

svarte vinger smyger seg ut. Deretter enda en. Så de var altså sammenkoplett i en parringsflukt. Jeg unnskylder stumt forstyrrelsen og lar dem

lydene og stillheten

► stikke av. Men da jeg åpner hånden helt, blir jeg overrasket. Der ligger det en død mygg. – Gåten blir løst en stund senere. Da lander en ny dobbeltdekker på en grankvist like ved meg. Jeg ser de to sammenkoblede fluene, og hunnen som sitter underst bærer et bytte i beina. Med små hodebevegelser gnager hun i seg maten. Siden ser jeg flere slike par, og hunnen har alltid et bytte holdt fast mellom beina. Noen ganger en mygg, andre ganger en flue. Svakt erindrer jeg at hannen til noen fluer må fange et bytte som de leverer til hunnen for å få lov til å parre seg. Er det i taknemlighet eller i en tilstand av uoppmerksomhet at hun da lar seg parre? I hvert fall får hun i seg verdifull næring slik at eggene kan modnes.

Så siger omsider kvelden på. Fra et vann nedenfor starter paddene sin kvekkning. Det er som en knirkende ur-lyd fra karbontidens sumper. Det er hannene som kaller på en partner. Tålmodig roper og roper de ut i halvmørket. Jeg vet at paddene kan bli gamle, og at hvert dyr alltid vender tilbake til samme vannet hver vår. Lydene deres blandes med et stigende innslag av fugler: løvsanger og rødstrupe, bokfink og gjerdesmett. Så begynner svarttrostene å sette seg til i

tretoppene. De overdøver nesten de andre med sine sterke fløytetoner. Jeg har en svarttrosthann på hver side, og de synger intenst mot hverandre ettersom mørket tetner til.

Når lyset og detaljene nesten er borte, stilner fuglesangen. Men en enslig måltrost strør ennå sine improvisasjoner ut i den kjølige luften.

Nå trer igjen paddens forsiktige rop fram. Små kvekk ligger som en dempet bakgrunnsrytme i mørket. Måltrosten gir seg.

Stille natt. – Men padderytmen ligger ennå svakt i bakgrunnen og utdyper på en måte stillheten.

Fra vannet kommer plutselig en tynn tone, som en streng gjennom luften. Det er en snipe som kaller. Så noen enslige, tynne fløyt til. Jeg får plutselig en følelse

av å være gjest her inne. Skogslandskapet er fylt av arter, som alle utfolder sitt eget liv. Make søker make, territorier skal forsvares. Hele artsmylderet streber for å danne et nytt ledd i generasjonenes lange kjede. For mylderet skal bestå.

Mørket overtar. Bare uklare silhuetter av åsryggene. Ennå et og annet uvirkelig paddekkvekk. Jeg skal til å finne fram soveposen, da en svak, eiendommelig lyd når meg. En underlig surring ingensteds fra. Den kommer periodevis, – varer noen sekunder og forsvinner. Først tenker jeg på rugda som trakk over her tidligere i kveld, men det stemmer ikke. Rugda har alltid en tynn «pist»-lyd i tillegg, og den flytter seg raskt. Denne lyden er en eneste surre-lyd. Jeg peiler inn retningen. Nei, den flytter seg ikke. Den sitter aldeles stille og sender sine snorkelignende støt ut i mørket.

Plutselig forstår jeg: Det er den sjeldne natravnen! Jeg visste den skulle finnes her inne, men har aldri hatt hellet med meg. Når jeg legger håndflatene bak ørene, hører jeg den tydelig. En hemmelighetsfull lyd, som om den steg ut av fortiden, ut av eventyret. Som en usynlig rokk som spinner et sted inne i skogsnatten.

Så igjen den fulle stillhet. Som er god å være i, og god å sove i. □

Miljøriktig avfallshåndtering og kildesortering i samarbeid med kommuner og næringsliv

Farmand Renovasjon AS
Tønsberg Tlf 33 30 78 00 Fax 33 30 78 90

Skogen er en viktig, fornybar ressurs i Norge, som må brukes på en bærekraftig måte.

Økonomi og arbeidsplasser må kombineres med hensynet til miljø og friluftsliv.

Levende Skog er et bredt anlagt samarbeidsprosjekt som arbeider for bærekraftig skogbruk i Norge.

Både skogbruk, skogindustri, myndigheter, fagbevegelse, miljø- og friluftorganisasjoner deltar i prosjektet.

Hvis du ønsker mer informasjon, ta kontakt med:

Levende Skog
Postboks 1438 Vika
0115 OSLO

Tel. 22 01 05 80 - Fax: 22 83 39 89

Boka om Annerledeslandet – NÅ ER DEN HER!

■ I boka «Annerledeslandet – som ikke er seg selv nok», tar Per Olaf Lundteigen og Anne K. Grimrud til orde for en ny kurs for Norge.

Pressen melder at de vil «røske opp i hele systemet». Debatten er alt i gang, både blant grønne, røde og blå. Vil du følge med, bør du ha lest boka. Den kan kjøpes i nærmeste bokhandel, eller direkte fra Cultura Forlag. Den koster kr. 198,- (inkl. porto og oppkrav).

ANNERLEDESLANDET – som ikke er seg selv nok

Ja! Jeg vil gjerne kjøpe boka

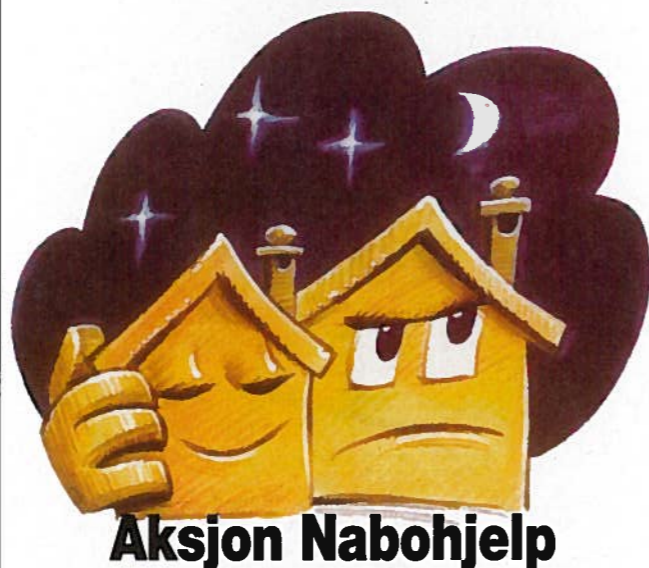
Navn:

Adresse:

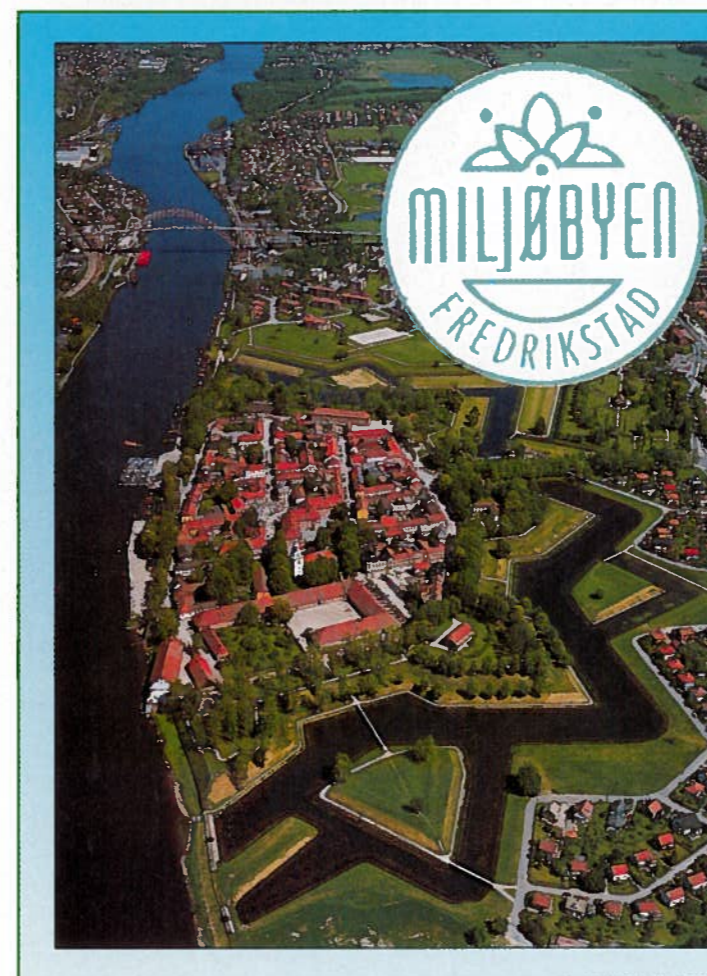
Sendes Cultura forlag, P.b. 6734,
St. Olavs plass, 0130 Oslo.

Faks: 22 20 69 15

Med enkle midler og gode naboer kan du sikre deg mot innbrudd

POLITIET

FREDRIKSTAD KOMMUNE Elvebyen

Miljøbyen Fredrikstad en virkelighet? – ikke enda, men vi arbeider mot målet

som er:

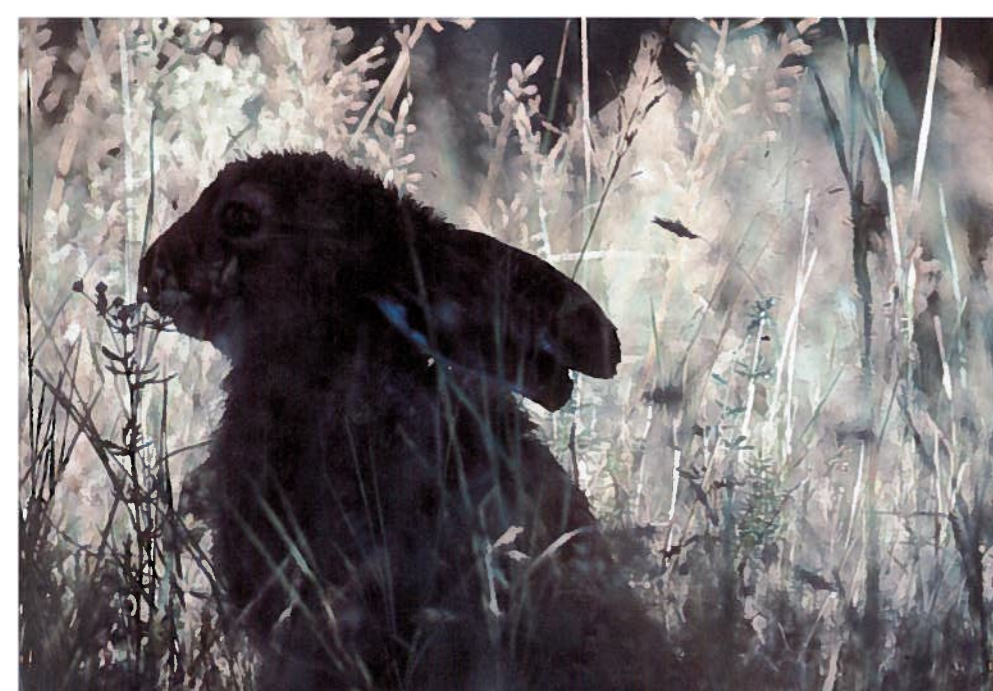
**En bedre by å bo i!
Vi tar innbyggernes miljø på alvor!**

**Vi ønsker ikke STORE ORD,
men handling!**

Vårt motto er:
«Det årnær sæ i Fredrikstad!»

Velkommen til
Miljøbykonferansen
25.–27. august -97

Selv om du driver naturen ut med en høygaffel, kommer den allikevel igjen

Horats Epistler

Foto: Rolf Barnevig, Bjørn

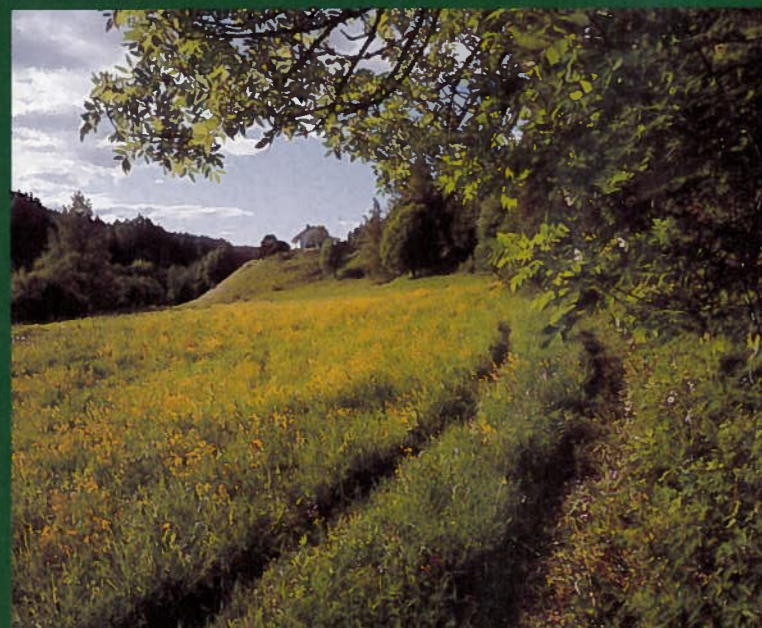

Foto: Bjørn Lønn

I kamerøyet
grønt

Foto: Pål Henningsen

Det grønne er godt for øynene

*Den gamle and
i H.C. Andersens eventyr
«Den grimme ælling».*

Foto: Pål Henningsen

Foto: Pål Henningsen

Foto: Pål Henningsen

Foto: Pål Henningsen

Foto: Pål Henningsen

Det er ingen lykke så stille som den:
i sommerens land
å følge en sti som du aldri har vandret
men likevel *kan*

Arne Paasche Aasen

Foto: Pål Henningsen

VI OPPFYLLER

MILJØKRAVENE

Har du ren samvittighet?

Svanemerket er det offisielle nordiske Miljømerket. Merket er en garanti for at produkter som bærer det, holder høyeste miljø- og kvalitetsmessige standard. Symbolet er Norges eneste offisielle miljømerke. Merkingen er basert på en vurdering av produktenes totale miljøpåvirkning. Det betyr at det blir tatt hensyn til bl.a. råvareutvinning, produksjon, praktisk bruk og mulighet for resirkulering av emballasjen. I tillegg til de strenge miljøkriteriene stilles det også strenge krav til produktenes effektivitet.

Når du kjøper Svanemerkede produkter er du garantert miljøriktige og topp effektive produkter.

Velg svanemerkede produkter!

NYHET

XEROX LASER PATRONER
til din Hewlett Packard, Canon, Brother, Apple, Wang, Olivetti, QMS, Star, Siemens m.fl. laserprintere...
– et miljøriktig alternativ!

- Rank Xerox er kjent for sin gode kvalitet
På disse produktene gir Xerox X-tra 12 mnd. garanti
- Send produktene gratis i retur til Xerox X-tra for resirkulering, og unngå unødvendig belastning av naturen

Ring vårt ordrekontor
gratis på 800 33 0 33

Xerox X-tra, Rank Xerox AS, Postboks 905, 1301 Sandvika
Telefon 66 98 68 00, Telefax 22 95 30 95

Natur & Miljø
er trykket på
100% resirkulert papir fra

KONTORPAPIR
FOR KOPIERING,
LASER
OG INK-JET

UBESTRØKET
RESIRKULERT
FOR OFFSET I
ARK OG RULL

BESTRØKET
RESIRKULERT
FOR OFFSET
I ARK OG RULL

For informasjon om resirkulert papir fra Steinbeis Temming, ta kontakt med:

Døvigen AS, Grenseveien 99
Postboks 6034 Etterstad, 0601 Oslo
Tlf. 23 05 10 50 - Fax 23 05 10 60 - E-mail: mail@dovigen.no

**DataCopy –
et førsteklasses
kopi- og offset-
papir**

Finpapirgrossisten
Tlf. 22 30 10 00 - Fax 22 30 80 70

FLAGGET TIL TOPPS
for norske kvalitetsprodukter

XEROX MILJØ SVANE - Norsk klorfritt papir
fra kvalitets- og miljøsekskapet Rank Xerox

Ring vårt ordrekontor
gratis på 800 33 0 33

Xerox X-tra, Rank Xerox AS, Postboks 905, 1301 Sandvika
Telefon 66 98 68 00, Telefax 22 95 30 95

Gumø klar for rasering

Gumø like utenfor Kragerø skal få veiforbindelse og 250 nye hytter. Naturvernforbundet protesterer.

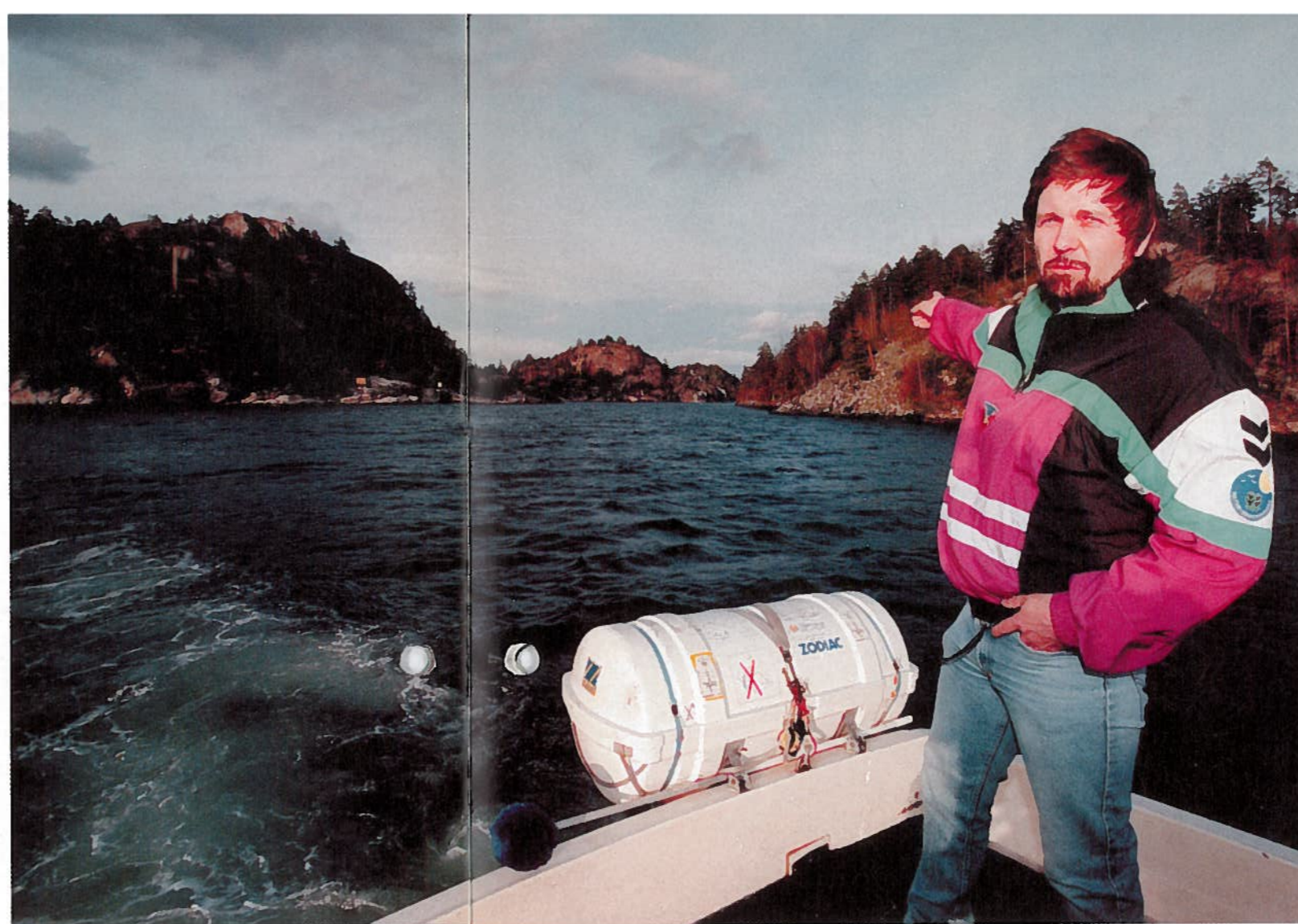

Foto: Turbjørn Berg

Registrerer fuglearter

Naturvernforbundet i Lenvik arbeider for å redde Silsandmarka fra vei- og boligbygging. Laget har kartlagt hvilke naturverdier som kan berøres, blant annet har de registrert hekkende fuglearter i området. Området inneholder mangfoldige biotoper og er svært artsrikt, påpeker lokallagsleder Hans R. Hansen. Han ber de lokale politikerne om å engasjere seg for å stanse planene om ny riksvei 86 gjennom Silsandmarka.

Tar vare på edelløvsbogen

Naturvernforbundet i Skedsmo protesterer mot at Akershus Arbeiderpresse ønsker å bygge ut i et område med edelløvsbog. Bedriften vil at eksisterende friområde skal omreguleres til industriutbygging. Lokallaget har skrevet brev til Skedsmo kommune hvor de går sterkt mot omregulering. Kommunen må ta vare på sin del av det biologiske mangfoldet, sier Knut Rydgren fra Naturvernforbundet i Skedsmo til lokalavisa Romerikes Blad.

Vinner igjen og igjen

I Sandefjord slås Naturvernforbundet mot gjenbygging av kysten. Lokallagets årsmelding forteller om imponerende resultater: Laget klagde i fjor på 18 vedtak i plan- og bygningsutvalget, og har til nå fått medhold fra fylkesmannen i halvparten av sakene!

Naturvernforbundets aktivitet har altså stanset ni byggeprosjekter i 1996. Kanskje ikke så rart at lokallagsleder Alexandra Hauge avslutter årsmeldingen med et optimistisk «Vi vet det nytter!».

AV ANDREAS TJERNSHAUGEN

Rolf Steinar Olsen fra Naturvernforbundet i Telemark står i spissen for motstanden mot et stort bro- og hytteprosjekt i skjærgården rett utenfor Kragerø. Selv bor han i Grenland, og har bare arbeidet med saken i noen måneder:

– Jeg ble kontaktet utpå nyåret av folk som ville at Naturvernforbundet skulle ta opp saken. Siden vi ikke har noe lokallag i Kragerø, måtte fylkeslaget engasjere seg.

Det ble et hektisk arbeid fram mot høringsfristen til kommuneplanen. Sakspapirene gikk ti år bakover, og

naturvernerne måtte grave seg ned i gamle vedtak, lovverk og rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden.

Blåkopi

– Derfor var det morsomt å se at Fylkesmannens uttalelse om saken nesten var en blåkopi av vår! De brukte de samme paragrafene og argumentene i sin innsigelse mot prosjektet.

Etter at Fylkesmannen har protestert mot kommuneplanens arealdel, må kommunen gå inn i forhandlinger med Fylkesmannen om saken. I mellomtiden håper Naturvernforbundet å styrke motstanden mot prosjektet.

30 meter

På det høyeste vil broforbindelsen bli 30 meter høy, og Olsen er ikke i tvil om at biltrafikken vil gjøre skjærgården mindre trivelig. Dessuten går mye av det planlagte hytteprosjektet i den naturskjønne Revåsen på Gumø innenfor 100-metersonen. Et nytt hotell skal ligge helt nede i vannskorpa.

– En slik gjenbygging av strandlinja strider mot de rikspolitiske retningslinjene for Oslofjorden, sier Rolf Steinar Olsen.

Splitter

Noe av bakgrunnen for prosjektet er at selskapet som vil bygge ut hytter og

hotell tilbyr seg å betale for bro. Fastlandsforbindelse for de fastboende og store inntektsmuligheter er argumenter som blir brukt for prosjektet. Andre protesterer mot å ødelegge idyllen, og saken splitter lokalbefolkningen. Utbyggingsplanene har tidligere vært vedtatt i Kragerø kommunestyre, men mange lokalpolitikere har siden ombestemt seg.

Lokallag?

Hittil har Naturvernforbundet samarbeidet med engasjerte enkeltpersoner i Kragerø, og markert seg gjennom møter, og utspill i media.

Rolf Steinar Olsen fra Naturvernforbundet i Telemark vil ta vare på skjærgården.

– Vi håper at vi etter hvert får startet et lokallag i Kragerø. Støtten og alle henvendelsene vi har fått om denne saken gjør at jeg har god tro på det. Men vi rekker ikke å tenke på det før vi har fått stanset utbyggingsplanene for godt, sier Rolf Steinar Olsen. □

Norges Naturvernforbund

Postboks 2113 Grünerløkka
0505 Oslo, Norge
Besøksadr.: Nedre gate 7, Oslo
Tlf: 22 71 55 20
Faks: 22 71 56 40

e-post: naturvern@sn.no
Internett: <http://www.ngo.grida.no/naturvern>

Medlemskontingent:
Personlig medlem: (inkl. Natur & Miljø) kr 250,-
Pensjonist: (inkl. Natur & Miljø) kr 150,-
Livsvarig medlemskap: kr 4000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til.

Naturvernforbundets fylkeslag:

Naturvernforbundet i Østfold:
Leder: Per Bingham, Texnestoppen 7, 1591 Sperrebotn. Tlf: 69 28 82 76.
Fylkessek.: Cathrine Schei. Kontoradr.: Torbjørnsens gt. 8, Fredrikstad. Tlf: 69 31 49 80. Faks: 69 31 85 27.
Postadr.: Boks 1151, 1631 Gamle Fredrikstad.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus:
Leder: Herne Bank, Dagsvei 2, 1450 Nesoddtangen. Tlf: 66 91 33 40.
Daglig leder: Gjermund Andersen. Kontor- og postadr.: Maridalsvn. 120, 0461 Oslo. Tlf: 22 38 35 20.
Faks: 22 71 63 48. e-post: noa@sn.no
Naturvernforbundet i Hedmark:
Leder: Arve Fossen, 2500 Tynset. Tlf: 62 48 22 10.
Naturvernforbundet i Oppland:
Leder: Thomas Klevmark, 2743 Harestua. Tlf: 61 32 35 13. Kontoradr.: Løkkegt. 23, Lillehammer. Tlf: 61 26 00 81.
Faks: 61 26 08 58. Postadr.: Boks 368, 2601 Lillehammer.

Naturvernforbundet i Buskerud:
Leder: Knut Peder Løhrup, Korvaldvn. 65, 3050 Mjøndalen. Tlf: 32 87 58 59. Fylkessek.: Per Øystein Klunderud. Kontor- og postadr.: 3322 Darbu. Tlf: 32 75 05 04. Faks: 32 82 52 49.
Naturvernforbundet i Vestfold:
Kontaktperson: Fylkessek.: Børn Bakkevik. Kontor- og postadr.: Håkon Gamleesgt. 6, 3111 Tønsberg. Tlf: 33 31 56 70. Faks: 33 31 56 10.

Naturvernforbundet i Telemark:
Leder: Jon Ingebreten, Lønnemoen, 3853 Vrådal. Tlf: 35 05 61 39.
Fylkessek.: Ingrid Sørgaarden. Kontoradr.: Stasjonsv. Hjuksebo. Tlf: 35 95 74 08. Faks: 35 95 76 20.
Postadr.: Rute 20/28, 3670 Notodden.
Naturvernforbundet i Aust-Agder:
Leder: Gør M. Kåien, Heimdalsvn. 7, 4800 Arendal. Tlf: 37 02 68 69. e-post: gmik@pmddata.no. Kontoradr.: Klevgt. 1, Arendal. Tlf/Faks: 37 02 79 44. Postadr.: 4934 Nesgrinda

Naturvernforbundet i Vest-Agder:
Leder: Torbjørn Fredriksen, Grangjelvn. 33, 4500 Mandal. Tlf: 38 26 13 49. Kontoradr.: Tollebodgt. 10, Kristiansand. Tlf: 38 02 57 66. Faks: 38 02 46 33.
Postadr.: Boks 718, 4601 Kristiansand.
Naturvernforbundet i Rogaland:
Leder: Aastain Aase, Vestimn. 8, 4300 Sandnes. Tlf: 51 62 59 81.
Fylkessek.: Ingvald Erga. Kontoradr.: Løkkevn. 45, Stavanger. Tlf: 51 52 88 11. Faks: 51 52 88 15. e-post: nir@sn.no. Postadr.: Boks 441, 4001 Stavanger.

Naturvernforbundet i Nordland:
Leder: Eero Olli, Lyngbovn. 99, 5031 Laksevdg. Tlf: 55 34 00 41. e-post: eero.oli@isp.uib.no. Kontoradr.: Jacobsfjorden, Bryggen, Bergen. Tlf: 55 31 38 51. Faks: 55 31 53 92.
Postadr.: Boks 1201, 5001 Bergen.
Naturvernforbundet i Sogn og Flordane:
Leder: Eli Heiberg, 5880 Kaupanger. Tlf: 57 67 81 71. Faks: 57 82 38 73.
Kontoradr.: Halstavn 42, Førde. Postadr.: Boks 691, 6801 Førde.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal:
Leder: Ola Fremo, Lillevikvn. 11, 6400 Molde. Tlf/Faks: 71 21 66 92.
Fylkessek.: Gunn Fiske. Kontoradr.: Kirkebakken 1-3, Molde. Tlf: 71 21 87 00. Faks: 71 21 87 02.
Postadr.: Boks 153, 6401 Molde.
Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag:
Leder: Martin Hofsti, Strandv. 27b, 7042 Trondheim. Tlf: 73 50 55 04.
Fylkessek.: Ottar Michelsen. Kontoradr.: Munkegt. 27, Trondheim. Tlf: 73 51 52 24. Faks: 73 51 27 27. e-post: ottarm@stud.ntnu.no. Postadr.: Boks 705, 7001 Trondheim.

Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag:
Leder: Per Flatberg, Øvergata 11, 7670 Sakshaug. Tlf: 74 15 38 01.
Kontoradr.: Skolegt. 12, Steinkjer. Tlf: 74 16 99 56. Faks: 74 16 22 84.
Postadr.: Boks 132, 7701 Steinkjer.
Naturvernforbundet i Nordland:
Leder: Knut Sørgaarden, Hellemyrbruddet 28, 8011 Bodo. Tlf: 75 58 22 93. Kontoradr.: Torvgt. 10A, Bodo. Tlf/Faks: 75 52 60 33. Postadr.: Boks 250, 8001 Bodo.

Naturvernforbundet i Troms:
Leder: Ragnar Grape, Borgermester Eidemsgt. 3, 9009 Tromsø. Tlf: 77 68 99 69. Fylkessek.: Svein Anders Lie. Kontoradr.: Skippergt. 118, Tromsø. Tlf: 77 68 99 60. Faks: 77 61 10 69. Postadr.: Boks 924, 9001 Tromsø.
Naturvernforbundet i Finnmark:
Kontaktperson: Kato Johansen, Myrullvn. 22, 9500 Alta. Tlf: 78 43 06 52. Postadr.: Boks 1176, 9500 Alta.
Barentshavkontoret:
Kontaktperson: Gunnar Album. Tlf: 75 77 84 10. Faks: 75 77 84 74. Postadr.: Boks 10, 8082 Leines. e-post: gunnaral@sn.no

Nordjølvetlag:
Leder: Silje Schei Tveitdal. Tlf: 22 36 42 18. Faks: 22 20 45 94.
Kontor- og postadr.: Torvgt. 34, 0183 Oslo. e-post: natung@sn.no

Velkommen til landsmøtet på Ås!

Annethvert år samles naturvernerne et sted i Norge for å samrå seg. I år skjer det på Ås.

Hva er landsmøtet?

Landsmøtet er det høyeste besluttede organet i en demokratisk organisasjon. På landsmøtet i Norges Naturvernforbund møtes 144 delegater som er valgt på fylkeslagenes årsmøter.

Landsmøtet vedtar forbundets miljøpolitikk, og avgjør hvilke saker det sentrale sekretariatet skal arbeide med. Landsmøtet velger nytt sentralstyre og landsstyre, som leder organisasjonen gjennom to år fram til neste landsmøte. I tillegg behandler landsmøtet forslag om endringer i vedtektene.

Av ANDREAS TJERNSHAUGEN

Femte til åttende juni har Naturvernforbundet landsmøte på Ås. Rundt møtet er det lagt opp en haug med aktiviteter som er åpne for medlemmer som ikke er landsmøtedelegater.

– Alle er velkommen til Ås, sier Heidi Sørensen, leder for Naturvernforbundet.

Verksteder

De såkalte naturvernverkstedene inneholder miljøvennlige aktiviteter for enhver smak. Du kan for eksempel lære å lage ditt eget solvarmeanlegg, å starte Blekkulf-klubb eller å gjøre idrettslaget ditt grønnere. Det blir mulighet til å se lysbilder fra regnskogen, å diskutere økologisk fiske, reindrift eller reiseliv, og å lære hvordan forbrukere kan presse miljøgifter ut av markedet.

Naturvernverkstedene er ment som et startskudd for Naturvernforbundets arbeid med «lokal Agenda 21», altså planer for hvordan kommuner, organisasjoner og bedrifter kan samarbeide

om å gjøre noe med miljøproblemene. Ås har kommet et godt stykke i dette arbeidet, og Heidi Sørensen lover at deltakerne får med seg mange gode ideer hjem.

Valgkamp

Ellers får landsmøtet rikelig anledning til å uttale seg om dagsaktuell miljøpolitikk: Miljøorganisasjonenes anke på vedtaket om gasskraftverk blir avgjort i tida rundt landsmøtet. Stortinget skal vedta Norsk Jernbaneplan og Norsk Veg- og Vegtrafikkplan like etter. Også rovdyrpolitikken og reglene for genmodifisert mat står på Stortingets sakskart fram mot sommeren.

Naturvernforbundet har benyttet anledningen til å dra i gang miljødebatten foran høstens stortingsvalg: Carl I. Hagen, Kristin Halvorsen, Kjell Magne Bondevik, Lars Sponheim og Jan Pettersen er blant de påmeldte til årets første partiledersdebatt om miljøpolitikk, som finner sted på landsmøtet. □

Naturvernforbundet snekrer ny plattform

□ Nå setter Naturvernforbundet ord på sine prinsipper. Landsmøtet på Røros skal behandle et forslag til plattform for Naturvernforbundet. Plattformen uttrykker de viktigste miljøpolitiske oppgavene slik:

- Vi må ta vare på naturens mangfold.
- Vi kan bare ta ut fra naturens kretsløp det naturen kan fornye og vi må verne om naturens primærproduksjon.
- Vi kan bare slippe ut stoffer som naturens kretsløp kan bryte ned i tide.

I forslaget til plattform beskriver Naturvernforbundet seg selv som verdiforankret, demokratisk, landsdekkende, saksorientert, preget av faglig troverdighet og bredt miljøpolitisk engasjement – samt av internasjonalt samarbeid.

Foto: Samfoto

Kvalitet og miljø

- Giroblanketter
- Hvit A4
- Datalister
- Snap-sett
- Datablanketter
- Dm trykk/print
- Laserline
- Spill og tipping

GRAFISK
DATATILBEHØR
ETIKETT

Strålfors

Er god hygiene og forurensning årsaken til at flere hundre tusen nordmenn blir slått ut av bjørkas sex-liv?

Vårens verste eventyr

Av SIRI LEHNE NILSEN
Illustrasjon: PER DYBING

Vårvinden rister et helt naturlig pollenkorn løs fra ei helt naturlig bjørk. Målet for flyveturen er hunnblomsten til nabobjørka. Men i stedet havner pollenkomet tilfeldigvis i en helt naturlig menneskenese. Det gir neseieieren plager for resten av dagen.

Stadig flere av oss blir allergiske for naturlige ting. Antallet allergikere er bortimot fordoblet de siste 30 årene. Hvorfor?

Mange teorier

– Vi vet nesten ingenting. Riktignok har forskere massevis av teorier. De har funnet sammenhenger mellom allergi og vestlig levestett, mellom allergi og forurensning. Antall eldre søsken har betydning, og hvor ofte man får infeksjoner som liten. Men hva alt dette betyr er vanskelig å si, mener

Teorier om allergi

Forskere verden over har mange forskjellige teorier om hvorfor flere blir allergiske nå enn før. Her er noen av dem:

■ Gir stressa bjørketrær mer allergi?

Det tror noen forskere i Østerrike og Tyskland. De har gjort undersøkelser som tyder på at bjørk som utsettes for forurensning lager pollenkorn som er mindre enn vanlig. Små pollenkorn kommer seg lenger ned i lungene til folk, og der gjør de mer skade. Forskerne mener også at pollenet fra stressa bjørk i seg selv blir sintere i allergi-sammenheng enn vanlige pollenkorn.

■ Kommunismen beskyttet mot allergi

Luftforurensning hadde lenge rykte på seg for å være en viktig årsak til økningen i allergitilfeller. Da jernteppet falt fikk allergiforskerne en god anledning til å prøve ut teorien: Med den store luftforurensningen i Øst-Europa måtte det være flere allergikere der enn i Vest-Europa.

Undersøkelsene viste det motsatte. Det var bare en tredel så mange allergikere i Øst-Europa. Det svekket teorien om forurenset uteluft som viktig årsak. Man vet at svært dårlig uteluft øker faren for allergi, men det kan ikke forklare den kraftige økningen.

Det kan tenkes at det er den lave levestandarden i Øst-Europa som har gitt motstandskraft mot allergi.

■ Feil fett?

Noen teorier antyder sammenheng mellom maten vi spiser og allergier. Særlig er fett i søkelyset. Det umettede fett vi anbefales å spise for å ta vare på hjertet, kan kanskje være med på å fremme allergier.

■ Syke hus

Innemiljøet har også vært i søkelyset. Nye hus med dårlig ventilasjon og plast og andre syntetiske materialer som gir skumle avgasser er beskyldt for å fremkalle allergi.

Moderne, tette hus kan også ha mer midd enn gamle trekkfulle hus.

■ Er vi for renslige?

For god hygiene kan

muligens bidra til mer allergi. I fosterlivet og i tiden etter fødselen lærer kroppens immunsystem hva det ikke skal reagere mot. Det skjer særlig ved at vi spiser stoffer. Hvis vi møter fremmede stoffer for sent, og kanskje ved å puste dem inn i stedet for å spise dem, er det mulig at vi lettere blir allergiske.

For eksempel var melet fullt av midd i gamle dager, og kan ha beskyttet mot allergi mot husstøvmidd.

Høy renslighet påvirker kroppens normale bakterieflora, og kan også tenkes å gi mer allergi.

► Ragnhild Halvorsen, overlege ved Voksentoppen senter for astma og allergi. Hun tror ikke allergi-økningen kan forklares med noen få enkle årsaker.

– Sannsynligvis er det en lang rekke småting som sammen gjør at langt flere blir allergiske.

– Har sykdomsbildet endret seg? Blir vi allergiske mot andre ting nå enn før?

– Nei, hva vi reagerer allergisk på avhenger av hva vi utsettes for. Når flere

er blitt allergiske mot hund og katt i byene er det fordi flere holder kjæledyr i små leiligheter. Men det kan være helt andre forhold som får oss til å utvikle allergi mot nettopp disse dyrene.

Pollenallergi vanligst

640 000 mennesker lider av allergi eller eksem, ifølge Statistisk Sentralbyrås (SSB) helseundersøkelse fra 1995. Det utgjør 16 prosent av befolkningen. Men ifølge Ragnhild Halvorsen vil bortimot 40 prosent av befolkningen få allergiske symptomer en eller annen gang i løpet av livet. Svært mange av dem på grunn av pollen. Tall fra SSB tyder på at 12 prosent av befolkningen er pollenallergikere.

– Vanligvis utvikler allergi seg i barndommen. Men jeg har inntrykk av at voksne blir allergiske oftere nå enn før. Dette har vi imidlertid ikke gode nok undersøkelser på, sier Halvorsen. □

Hva er allergi?

■ Allergi er overfølsomhet mot kroppsfremmede stoffer, og gir seg utslag i høysnue, eksem, astma o.l.

■ Allergener kalles de stoffene som utløser allergi. Det kan være pollen, husstøv, hår og flass fra dyr, muggsopper, mat, kjemikalier, metaller og medisiner.

Friske barn får mer allergi

Små barn får færre infeksjoner nå enn før. Det kan gi mer allergi, mener Martinus Løvik ved Folkehelse.

– Sykdom på grunn av smitte med bakterier og virus hos små barn er med på å styrke immunforsvaret. I våre dager blir de sjeldnere syke enn før. Dette kan være en av årsakene til at flere blir allergiske, sier Løvik, og viser til en vestafrikansk undersøkelse: Barn som var vaksinert mot meslinger og barn som hadde hatt meslinger ble allergitestet. Dobbeltså mange av de vaksinerte barna var allergiske for husstøvmidd. Og det var vel å merke ikke vaksinen som ga mer allergi, men sykdommen som beskyttet. En ny undersøkelse fra Japan om tuberkulose og en fra Italia om smittsom gulsott har gitt lignende resultater.

Sykdom for de rene og pene

Løvik mener flere andre undersøkelser støtter opp om teorien: Jo flere eldre søsken man har, jo mindre er sjansen for å bli allergisk. Lav sosial status og dårlig levestandard gir også færre allergikere.

– Når storesøster nyser ned i vogga, eller når levestandarden er lav, øker sjansen for at barna blir smittet. Dermed blir immunforsvaret bedre utviklet.

– Vi ser også en forskjell mellom land i Vest-Europa og Øst-Europa. Allergi var langt mindre vanlig i øst. Dette stemmer overens både med større søskenflokker og lavere levestandard. Dessuten var flere av de knøttsmå barna i Øst-Europa i barnehage. Nå når levestandarden i Øst-Europa raskt blir mer «vestlig», øker også allergiforekomsten.

Bort fra det naturlige

– Vi har fjernet oss fra naturlig påvirkning. Det er et tett samspill mellom kroppen vår og mikrobeverdenen. Forstyrrer vi det samspillet for å unngå infeksjoner, er det ikke så overraskende om kroppen reagerer. For eksempel med allergi. □

Slik forebygger du allergi

- Gi barnet brystmelk første halvår.
- Ikke ha pelsdyr inne barnets første leveår.
- Unngå røyking under svangerskapet.

Det er rådene Ragnhild Halvorsen ved Voksentoppen senter for astma og allergi gir foreldre.

– Siden vi vet såpass lite om årsaker til allergi, er det vanskelig å gi gode råd. Men vi tror at barna er mer sårbare tidlig i livet. Hvis de tidlig utsettes for store mengder av sterkt allergiframkallende stoffer – som dyrehår og sigarettøyk – kan sjansen være større for at de utvikler allergi. Derfor bør man unngå disse stoffene, og samtidig gi barna bare morsmelk de første fire til seks månedene.

Diesel-eksos gir mer allergi

Sotpartikler fra dieleleksos stimulerer utviklingen av pollenallergi, viser en norsk undersøkelse.

– De bitte små sotpartiklene fra dieleleksen trenger langt ned i lungene. Dermed utvikles allergi lettere, og plagene blir kraftigere og mer langvarige enn de ellers ville ha blitt, sier Martinus Løvik på Folkehelse. Han trekker konklusjonen etter forsøk med mus.

– I slike undersøkelser er vi helt henvist til dyreforsøk, og kan selvfølgelig ikke si helt sikkert om eksosen har samme effekt på mennesker. Men det er sannsynlig, mener han.

Eksos fra bensinbiler har ikke på langt nær så mange partikler, og er trolig ikke så allergiframkallende som diesel. Men Løvik vil ikke si at bensin er et bedre miljøalternativ – foreløpig er det mange forskjeller mellom bensin og diesel man ikke vet så mye om.

– Fint veistøv kan muligens fint skape lignende allergiproblemer som dieleleksos, sier Løvik. Forskere i mange land har kastet seg over problematikken, og på Folkehelse er man også i gang med undersøkelser. Om et år eller to er resultatene klare. □

Kronen i knipe

Naturvernforbundets sekretariat må spare 2,5 millioner i 1997, på grunn av rekordstort underskudd i fjor. Generalsekretær Terje Kronen har allerede sagt opp to medarbeidere. Nå vurderes permitteringer og lønnskutt.

Av JON BJARTNES

Hvis du har betalt medlemskontingenten i Naturvernforbundet for 1997, har du nylig fått brev fra generalsekretæren. Budskapet er enkelt: Send mer penger.

Bakgrunnen er ikke særlig komplisert, den heller: Kassa er bunnskrapt.

Terje Kronen forklarer underskuddet med uforutsette utgifter og svikt i inntektene.

Veksten i utgiftene kom av at vi gjorde store forandringer i sekretariatet, med blant annet utskiftninger av ansatte. I denne prosessen hadde vi ikke god nok oversikt. På den andre siden av regnskapet var det særlig to typer inntekter som ble lavere enn vi hadde trodd: For det første sviktet salget av varer før jul. For det andre fikk vi mindre tilfeldige gaver, som arv og donasjoner, sammenlignet med hva vi har pleid å få. Årsaken til at slike gaver forsvant for oss i fjor kan ha vært at folk valgte å gi til TV-aksjonen, sier Kronen.

Inntektene fra medlemskontingenten var heller ikke all verden: Også i fjor mistet Naturvernforbundet medlemmer, men nedgangen var liten sammenlignet med kriseåret 1995.

Spareplan

Uansett: Krybba er tom. Gjett hva hestene gjør da.

På forbundets landsstyremøte i april

ble det reist mistillitsforslag mot leder Heidi Sørensen. Den økonomiske situasjonen ble brukt som hovedargument. Forslaget falt. Siden har sentralstyret gått inn for en plan som innebærer at sekretariatet skal spare 2,5 millioner i år, i forhold til det opprinnelige budsjettet. Spareplanen innebærer at to ansatte blir oppsagt. Stillinger som er eller blir ledige skal ikke besettes. Også antallet sivilarbeidere skal ned.

Til sammen snakker vi om en reduksjon i bemanningen på 7–8 personer. Det er en ganske betydelig nedgang, men den er nødvendig. Sekretariatet har vært større enn de sikre, faste inntektene våre har tilsagt, sier Terje Kronen. Han sier at nedskjæringene først og fremst skal ramme administrative stillinger.

Vi skal klare å opprettholde den miljøfaglige virksomheten. Bladene våre skal heller ikke rammes, sier Kronen.

Klubben med på kuttene

Foruten reduksjon i antall stillinger betyr spareplanen kutt i reisebudsjettene, i papirforbruk med mer. Dessuten vurderes både permitteringer, lønnskutt og ytterligere oppsigelser.

Spareplanen er laget i samarbeid med de ansatte i sekretariatet. De fleste av dem er organisert i Norsk Tjenestemannslag. Blant tiltakene fungerende klubblider Reidar Evensen har fått medlemmene sine med på, er å kutte diettpenger og

halvere kilometergodtgjørelsen.

– For oss som er ansatt i Naturvernforbundet er arbeidsplassen både jobb og interesse. Vi er opptatt av at organisasjonen fungerer så bra som mulig, samtidig som vi har synspunkter og rettigheter vi også må ta vare på. De fleste av oss er tross alt helt avhengig av den lønna vi får hver måned. Vi synes det er beklagelig at denne situasjonen har oppstått, og at Naturvernforbundet etter 83 år ikke har greid å legge seg opp midler som kunne brukes til å takle en krise som denne. Men når situasjonen først er som den er, er det viktig også for oss å ta skikkelig fatt i den – og ikke bare håpe på at økonomien skal bli bedre av seg selv, sier Evensen.

Mer penger inn?

Av seg selv blir den neppe bedre – men kanskje av høyere inntekter. Derfor har Kronen & Co. satt i gang forskjellige tiltak som kanskje kan bety mer penger inn på kontoen. Brevet til alle medlemmer som har betalt kontingenten for i år er ett slikt virkemiddel, økt satsing på bedriftsmedlemskap er et annet. Dessuten saumfarer sekretariatet markedet for stipender.

Men å tappe av midlene fra fjorårets TV-aksjon blir ikke aktuelt, forsikrer Terje Kronen.

Midlene fra TV-aksjonen skal selvfølgelig gå til de prosjektene de ble samlet inn til, sier han. □

Halverte utslipp og mer stillegående fly - det er bare begynnelsen...

Flyet er en belastning for miljøet, men også nødvendig for at samfunnet skal fungere. Derfor satser vi store ressurser for så langt som mulig å minske miljøbelastningen vi tross alt står for. De siste 30 årene har vi blant annet forbedret drivstoffeffektiviteten og redusert utslippene til det halve. Den opplevde støyen fra dagens moderne fly er bare halvparten så høy som hos eldre DC-9. Åpenhet er en forutsetning for at miljøarbeidet skal gi

resultater, både for oss og verden rundt oss. Det handler om å redegjøre for hva som er gjort, og på den måten bidra til nye idéer og øket innsikt om hva som behøves for å minske miljøbelastningen ytterligere i fremtiden. Nå kan du følge vårt arbeide i detalj i miljørapporten for 1996. Les blant annet om hvordan vi går videre for å minske støy og utslipp, og om vårt store prosjekt på 50 punkter som berører miljøforbedringer ombord.

SAS' Miljørapport kan du bestille fra SAS Informasjonsavdeling på telefon 67 59 63 12 eller telefax 67 59 15 35. Du kan også besøke oss på internett: <http://www.sas.no>

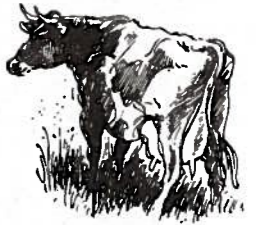

LINJEGODS

KYSTVERKET SOM MILJØETAT,
ARBEIDER AKTIVT FOR Å OPPNÅ
HØY MILJØSIKKERHET I HAVNER,
FARLEDER OG FARVANN.

Nå slippes kyrne ut - det er vår!

Felleskjøpets sommerfôr, FORMEL Beite, supplerer beitegraset og sikrer kyrne rett energidekning også om sommeren - så vi får nok god, ren melk å drikke!

Energiforsyningens Fellesorganisasjon

ivaretar fellesinteressene til kraftselskapene og energiverkene i Norge. De 250 medlemsbedriftene - med nærmere 20 000 ansatte - har investert 200 milliarder kroner i anlegg for å produsere og fordele elektrisk kraft.

Telefon: 67 11 91 00
Telefaks: 67 11 91 10
Internett: <http://www.enfo.no>

Agnes 3 Vegg

Veggplaten som er anbefalt av:

NORGES
ASTMA- OG
ALLERGIFORBUND

Ja takk, jeg vil vite mer om Agnes 3 Vegg!

Navn:

Adr.:

Postnr./Sted:

Norske Skog Plater AS,
2435 Braskereidfoss

Tlf.: 62 42 33 03
Fax: 62 42 38 81

I denne spalten kan alle si sin mening om aktuelle natur- og miljøspørsmål. Skriv kort og under fullt navn. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte. Innsendte manus blir ikke returnert. Skriv til Natur & Miljø, Postboks 2113 Grünerløkka, 0505 Oslo.

Miljøvern, medlemmer og demokrati

Som «ny» miljøorganisasjon (bare 26 år gammel) blir Greenpeace, som Bellona og Miljøvernforbundet, i Natur & Miljø nr. 2 i år beskrevet som en organisasjon som har valgt en «ikke-demokratisk organisasjonsform». Videre skrives det at «... organisasjonene ikke trenger medlemmer på samme måte som før. Medlemmene brukes mer som passive støttespillere overfor staten for å finansiere organisasjonenes drift.» samt at «lobbyvirksomhet passer bedre for organisasjoner som Bellona og Greenpeace, som ikke er så medlemsbaserte.»

Her er det klart behov for en opprydning. For det første: Greenpeace er den eneste rene medlemsorganisasjonen. Som eneste organisasjon i Norge tar Greenpeace ikke imot penger verken fra bedrifter eller myndigheter, kun fra støttemedlemmer, i Norge såvel som i resten av verden. Og våre medlemmer representerer langt fra bare en inntektskilde – de representerer et politisk mandat. Når en Greenpeace-ansatt møter en politiker eller en representant for Shell, vet vedkommende at vi har 4 millioner medlemmer i ryggen.

For det andre: Selv om det muligens er å «banne i kirken», vil jeg gjerne peke på den vesensforskjell det er mellom et politisk parti og en miljøorganisasjon. En miljøorganisasjon er en interesseorganisasjon, som taler miljøets sak. En viktig sak, men ikke viktigere enn menneskerettigheter, fattigdom, eldreomsorg. Et politisk parti, derimot, er i den unike posisjon at det i regjeringsposisjon kan komme til å bestemme alle disse tingene, og gjennom det livet til den totale befolkning. Nettopp derfor er det viktig at alle i befolkningen er med på å bestemme – hvem som skal bestemme over oss. Det er det som er demokratiets fundament og årsak.

Derfor er det ikke gitt, etter min mening, at de samme kravene til demokrati skal eller bør stilles til en miljøorganisasjon som til et politisk parti. Men medlemmer – det er vi avhengige av.

KALLE HESTVEDT
informasjonsleder, Greenpeace

Husdyr, rovdyr og miljø

Tor Helge Graven har en kommentar til en artikkel om meg i N&M, hvor han viser en ganske vanlig, men for naturvernet tragisk, sammenblanding av roller og kort. Han sier han heller sympatiserer med sauebonden enn med meg. Jeg vet ikke om Graven selv driver med sau, men jeg har erfart at i miljøsammenheng er det blitt legitimt å blande ulike roller. Dessverre er også NNV utsatt for en del rolleblanding med blant andre Småbrukarlaget, og blanding av fellesinteresse og næringsinteresse. Det er grunn til virkelig å ta tak i habilitetsspørsmålet i miljøsammenheng. I Hedmark pågår det en sak vedrørende skudd mot en bjørn som ikke ble truffet, hvor statsadvokaten har frarådet herredsretten å bruke legdommere fra lokalbefolkningen, fordi de er inhabile. Endelig!

NNV er i ferd med å kompromisere rovdirene i hjel. Jeg tar avstand fra den sterke alliansebyggingen som enkelte går inn for. Saken er at alle de store rovdyr er truet i norsk fauna, og landbrukets organisasjoner går ensidig inn for å skyte bestandene sønder og sammen. Generalsekretæren i Norsk Sau- og Geitalslag har nettopp erklært at ulven ikke har noen plass eller rolle i norsk fauna. Alle landbruksorganisasjoner i Hedmark har vedtatt at gaupebestanden er altfor stor, selv om de ikke vet hvor stor den er, bare at «den er mye større enn fylkesmannen sier». Slike holdninger gir ikke særlig muligheter for allianse i tråd med NNVs formål.

Det minnes om at dagens sauefold er utviklet under forutsetning av at det ikke skal være store rovdyr i norsk utmark; driftsformen har derfor ikke lange tradisjoner. Graven tar også feil i sin analyse av hva som er viktig for bosetting og naturmiljøet i denne sammenheng. Dette er en tradisjonell konflikt mellom næringsinteresse og naturvern, ikke mellom by og land. Det har blant annet med bygdefolkets sammensetning å gjøre.

Hvor er prinsippet om naturlig mangfold? Hvor er føre-var-prinsippet? Hvor er prinsippet om at tvilen skal komme naturen til gode? Hvor er prinsippet om at «forurensere skal betale»? Så lenge disse ikke blir tatt på alvor i saueholdet, er det umulig med

alliansebygging. Alle naturvernseiere er vunnet ved konfrontasjon, ingenting er vunnet ved kompromiss.

ARVE FOSSEN
leder Naturvernforbundet i Hedmark.

Østre Hedmark vilt- og miljøforening: Tøffe karer eller patetiske sytegypper?

Det er snart valg og sentrale stortingspolitikere har startet frierferden rundt om i landet. Rovdyrsaken er en vanskelig og ubehagelig, men dog kanskje nyttig sak å ha for politikere fra forskjellige partier. Senterpartiets Ragnhild Q. Haarstad og Arbeiderpartiets Grethe Fossum har vært i hjemkommunen Grue for å flørte med en av Norges mer ekstreme antimiljøvernorganisasjoner, Østre Hedmark vilt- og miljøforening. Foreningen opererer med krav om utryddelse av rovdyr på lokalt og regionalt nivå, og i praksis også på nasjonalt nivå for ulv og bjørn. Rovdyr kan kun aksepteres i innhegning der de kan føres. Lederen av organisasjonen, Ole H. Hemseter, uttalte på møtet med Haarstad og Fossum at han håper at barn skal bli tatt av rovdyr. Denne uttaltlesen gjentar han i Østlendingen 26.02.97. En annen deltaker på møtet truer med at «vi ikke vil nøle med å ta saken i egen hånd», et utsagn som med jevne mellomrom dukker opp når ekstreme krefter går tomme for bedre argumenter. At Haarstad og Fossum ikke hadde betenkeligheter med å delta på møtet med Østre Hedmark vilt- og miljøforening, er ikke overraskende og det får man ta til etterretning, verre er det at store deler av Hedmarksbenken på Stortinget (iflg. Østlendingen 25.02.97) i midten av mars vil møte antimiljøvernorganisasjonen til et nytt møte.

Når Østre Hedmark vilt- og miljøforening betegner rovdyr situasjonen som «blodig alvor» samtidig som de påstår å ha mange sympatisører, har de et alvorlig troverdighetsproblem. Undersøkelser om folks holdninger til rovdyr gjort i kommunene Asnes, Våler og Grue viser at kun 14 % ønsker å utrydde ulv og kun 8 % ønsker å utrydde bjørn. (Bjerke & Reitan. 1994. Holdninger i tre Hedmarks-kommuner til ulven. NINA Oppdragsmelding.) I landsmålestokk viser undersøkel-

ser at over 80 % av befolkningen er positive til rovdyr. (L.Dahle 1987. Haldningar til betalingsvillighet for bjørn, jerv og ulv i Noreg. N.L.H.) Mange av oss som bor i Distrikts-Norge kjenner personlig til hvor vanskelig det er å bo i en liten kommune der noen påtar seg å være talsmann for «hele bygda» i saker som f.eks. rovdyr saken. At foreningen ikke forstår at de ikke er helt på bølgelengde med folk flest, er ikke rart, de har meget lav takhøyde for andres meninger og oppfatninger og ønsker ikke dialog. Om man skal le eller gråte av foreningens medlemmer og deres likesinnede er ikke godt å vite. Men vi er mange som ler! Hvordan ta en forening alvorlig som aldri har andre løsninger på «konflikten» enn ved å bruke våpen og utryddelsestaktikk? De ønsker en verden mer av vill-vest, der manskale løse problemer, ifølge foreningens leder, «øye for øye, tann for tann».

Hvordan skal de kunne tas alvorlig når vi andre som ferdes ute i naturen på tur

for å pelle bær og sanke sopp med mødrene, bestemødrene og ungene våre ikke kjenner frykt og engstelse for å møte ulv eller bjørn? Vi synes det er en ekstra rikdom når vi ser bjørnespor eller tenker tilbake på vinteren da vi krysset et ulvespor på ski. Vi skratter og ler av store tøffe elgjegere som er så redde når de sitter aleine på post om høsten og nilytter til skumle knekk i kvist og kvast!

Mer tragisk enn komisk er det at sentrale politikere, landbruksorganisasjoner og foreninger som Østre Hedmark vilt- og miljøforening ikke ønsker å komme med konstruktive forslag til løsninger (som f.eks. en forvaltningsplan for sau). Streifdyr av ulv, bjørn og gaupe vil komme over riksgrensa fra Sverige uansett om foreningen og andre får klarsignal til å skyte ut det de kan av rovdyr. Sau vil fortsatt bli rovdyr tapt om sauenæringa fortsetter å slippe dem ut i marka med minimalt tilsyn i flere måneder. Problemet kan sågar forverres fordi man har mindre muligheter til å ha

kontroll over enslige ustabile streifdyr enn man vil kunne ha med faste stabile bestander med ynglende hunddyr.

Vi kan til en viss grad forstå at flere av medlemmene i Østre Hedmark vilt- og miljøforening som har vokst opp i en annen tid hvor Norge hadde minimalt med rovdyr, nå trenger tid for å venne seg til tanken at det igjen rusler rovdyr i vår natur. Det som imidlertid er ganske oppsiktsvekkende er at sentrale stortingspolitikere i 1997 oppsøker og flørter med en antimiljøvernorganisasjon som ønsker å redusere det biologiske mangfoldet, en kurs som er totalt utenfor internasjonale og nasjonale avtaler, konvensjoner og regelverk, og ellers fjernet fra menigmanns ønsker og oppfatninger.

CECILIE ONSAGER
og PÅL KRISTIAN RØDSDALEN,
Høgskolen i Hedmark,
utmarksforvalterlinja, Evenstad

HELLIK TEIGEN A/S
Jern og metallforretning Bilfrag

Gjenvinning av
bilvrak, hvitevarer,
datautstyr og alle andre
typer stål og metaller.

Hellik Teigen AS
Postboks 2, Loesmoveien 1
3301 Hokksund
Tlf: 32 75 36 22 • Fax: 32 75 44 84

NOR SAS
Norsk kompetansesenter
for avfall og gjenvinning

Norsas AS er et nasjonalt kompetansesenter for hele avfallsfeltet Norsas AS samler inn, bearbeider og formidler kunnskap, erfaringer og fakta om avfallsreduksjon, kildesortering, gjenvinning, håndtering og forsvarlig sluttbehandling. Selskapet tilbyr rådgivning, kurs og informasjon.

Norsas AS arbeider aktivt for å utvikle et marked for avsetning av kildesorterte avfallsfraksjoner og er møtestedet for alle aktører innen avfallsfeltet.

Norsas AS driver spesialavfallsystemet og er pådriver i utviklingen av tekniske og administrative løsninger for alt avfall. Selskapet er en viktig samarbeidspartner for kommuner og næringsliv.

Hovedkontor:
Postboks 264 Skøyen, Drammensveien 175, 0212 Oslo.
Tel: 22 51 07 00, Fax: 22 51 07 01

Avdelingskontor:
Postboks 1048 Lura, 4301 Sandnes, Tel: 51 67 71 33, Fax: 51 67 73 04
Postboks 141, 7075 Tiller, Tel: 72 89 08 80, Fax: 72 89 08 40

Hei! Vil du være med til Atlanteren?

I Atlanteren bor **Blekkulf** og vennene hans. Hvis du vil bli med dit, kan du treffe både **Rokkerolf** med gitaren, smarte **Sprelline**, **Pelle reke** og mange flere. Sammen er de stadig ute på oppdrag for å redde det de er aller mest glad i, nemlig havet.

Selv om Blekkulf og vennene hans er fisker som trives best i vann, har de mange gode venner på overflaten også. Over hele Norge finnes det mange tusen miljødetektiver som gjerne vil jobbe sammen med Blekkulf for rent vann, ren luft og en ren jord. Har du lyst til å være med også? Det hadde vært topp!

Hvis du blir miljødetektiv, detter det et blad ned i postkassa di åtte ganger i året. Hvis du er under ti år, får du Flaskepos-

ten. Hvis du er ti år eller eldre, er det Blekka som er bladet ditt. I begge bladene skriver vi om mange spennende saker. Du kan lære om dyr og deres verden, du kan lese om forskjellige miljø saker, og ikke minst kan du bli bedre kjent med regnskogen! Miljødetektivene har sin egen regnskogskampanje, og i bladene kan du lese om regnskogen og se flotte bilder derfra.

Hvis du lurer på hvem som er miljødetektiver og hva de gjør, så kan du få møte noen av dem her:

Heidi i Tromsø

Heidi er seks år og går på førskolen. Sammen med venninnene sine samler hun flasker og panter dem, de skal jo ikke kastes! Hjemme passer

hun på at alt søppelet blir riktig sortert, både papir, melkekartonger, glass og matrester har sin spesielle plass. Og sammen med andre miljødetektiver drar hun på tur i fjæra, går natursti og skitur og finner på mye spennende.

Tommy og Christian på Svalbard

Verdens nordligste miljødetektiver

heter Tommy og Christian og bor på Svalbard. De er 11 år og går i femte klasse på Longyearbyen

skole. På Svalbard er det ganske ren luft og lite trafikk, og folk er flinke med søppel-sorteringa.

Guttene har møtt isbjørn flere ganger, så det er sannelig ikke rart at de vil passe på naturen!

Audhild og Lena i Bergen

13-åringene Audhild og Lena er to aktive jenter med meninger om det meste. Da vi besøkte dem, snakket de ivrig om alle slags miljø saker. De synes at alt for mange mennesker ikke tar ansvar for jordkloden.

Men det vil de gjøre!

Dette er bare litt av alt det miljødetektivene driver med. Vi vil gjerne ha med deg også!

Finne fem feil og vinn et forstørrelsesglass!

Kryss av de feilene du finner på den nederste tegningen, og bli med i trekningen av fine forstørrelsesglass for miljødetektiver!

Klipp ut

Kryss av feilene på tegningen til høyre og send kupongen til

Blekkulfs Miljødetektiver

Grünerløkka Postkontor 0505 Oslo

Vil du bli miljødetektiv?

Medlemskap for 1997 koster 125 kroner. Medlemmene får åtte spennende medlemsblader i året. Dessuten får du en super Blekkulf-pin med teksten «Vi skal arve jorda» hvis du sender inn denne kupongen.

Navn: Født: Evt. annen betaler:
Adresse: Adresse:
Postnr./sted: Postnr./sted:
Foresattes underskrift:

Helge Sunde: Uten tittel

Helge Sunde: Alvik

Kim Hart: Hvor lenge kan vi holde på?

Lesernes Galleri

Tema denne gang var klimadebatten. Mengden innsendte bilder tyder på at dette ikke

var helt lett. Kim Hart og Helge Sunde har vært i Berlin og Norge og begge tolk-

ninger av temaet falt i god jord hos juryen.

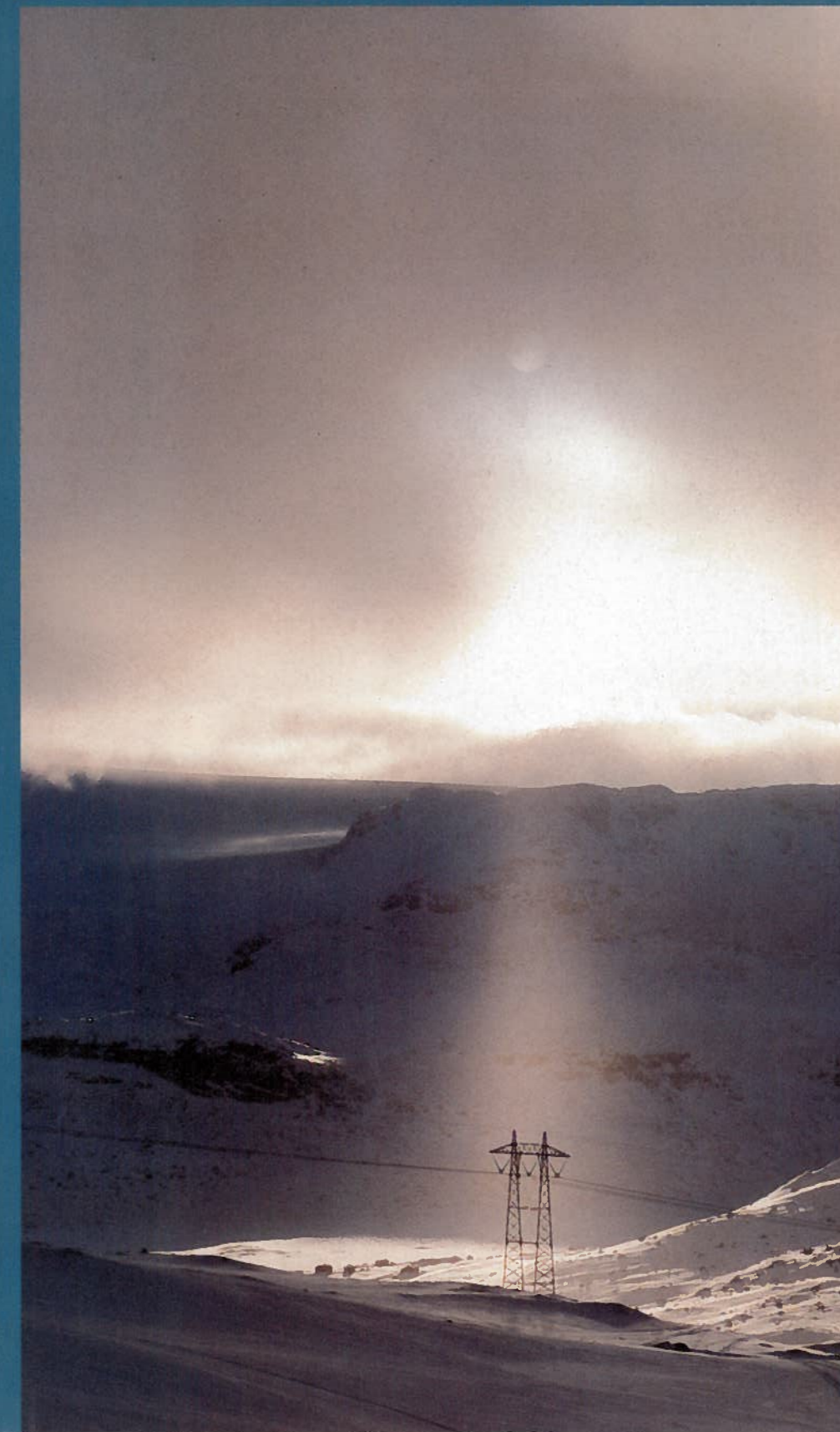

Kim Hart: Vegg i St Pauli Hamburg – overlevelsesfilosofi i et pessimistisk klima

Temaet neste gang er «turkameraten». Er det slitt ryggsekk, den gamle trekoppen, kona eller bikkja? Mulighetene er mange og fristen er 28. juni. Premien er årsabonnementet på *Camera Natura*.

Maks fem dias sendes til

Natur & miljø,
Postboks 2113 Grünerløkka,
0505 Oslo

C-BLAD

Ettersendes ikke ved
varig adresseendring

Returadresse:

Natur & Miljø

Boks 2113 Grünerløkka 0505 Oslo

I våre butikker kan du velge varer
produsert med tanke på natur og miljø
– en god begynnelse

**BYGG
&BO**

BYGG

MIX

Obs!
STORMARKED

Det norske Møbelsenter

Prix
Øjer det enkelt & spare

IDEEL

Forbrukersamvirkets elektrokjede

MEGA

PRO-SPORT

Vi er nøye med at du får riktig utstyr!

MEDLEMSFORDELER

SMARKED

KappAhl

POPIN

Kjøpeutbytte
hver gang du handler